

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Račun pri poštn. čekov.
zavodu števil. 11.842.

Blokašev še ni v Beograd. Pač na je prišel danes odposlanec Plerove skupine z izjavo, da se bo prihodnje dni izplačal nov obrok dolarstega posojila. Ministertvo financ je istočasno zaključilo izvesti odločno protiakcijo proti namernim špekulacijam, ki so našemu blaginji zelo škodile. Tako so

Položaj je normalen in pričakovati nemo, da se bo naš dinar prihodnje ni opet oiačil.

**Pridobivajte „Jutru“
nove naročnike!**

Prvenstvene tekme II. razreda na Du-
ju: Slovan : Phönizia 2 : 1, Ostmark
Sturm 07 4 : 2, Donaustadt : Sturm 14
: 2.

Berlin, devize: Italija 38.403 — 38.591
London 36.009.75 — 36.190.25, Newyork
300.493 — 804.507, Švica 141.926 —
149.874, Beograd 104.33 — 104.77

Min. dr. Žerjav naprednim ljubljancem

Beograd, 25. novembra.

Vsem naprednim ljubljancem pošiljam priručne pozdrave. Hudo mi je, da ne morem v Ljubljani vršiti svoje agitatorske dolžnosti za napredno Ljubljano. Saj sem bil agitator narodnonapredne in pozneje demokratske stranke, odkar sem zapustil univerzo.

V to stranko sem vstopil kot »mladin« in četudi sem leta služil kot prost vojak in mi marsikaj ni bilo po godu, kar so delali ali ne delali naši »starini«, držal sem se discipline.

Ko je dr. Ravnihar pred leti izskočil iz stranke in poskusil organizirati Ljubljano proti dr. Tavčarju, je bil »mladinu« Žerjavu morda bližji po mislih, ki jih je širil, nego dr. Tavčar sam. Ravniharju se je zdelo samoposebi umljivo, da z njim izskočim tudi jaz s svojimi prijatelji.

Vključ nasprotju z dr. Tavčarjem pa mi nismo hoteli. Nad dnevnim strast in prepire smo stavili disciplino in zvestobo. Ostali smo zvesti stranki in kot navadni prostaki smo z vsem ognjem šli v boj za dr. Tavčarja in stranko proti ruski disciplini uskoju dr. Ravniharja.

Vedno, in če je bilo še tako mučno, smo uvaževali, da brez organizacije, brez discipline in brez zvestobe ni uspeha. Po 17 letih dela za stranko in borbu sem tudi jaz danes po letih bolj starin kakor mladin, če se že rabita ta dva nečeta izrazata.

Ne morem danes pohiteti v Ljubljano, da bi se z Vami boril za napredno Ljubljano. Veže me težka služba, da stojim tu v srcu naše domovine na straži in v delu. Za koga?

Pred vsem za našo državo in za njeno moč. Njena moč je obenem moč naroda in posebej Slovenije. Prav posebej nam velja to za one, ki so blizu neke meje, tako blizu, da lahko sovražni aeroplan pride v desetih minutah nad naše mesto...

Na delu sem za socialno pravičnost v vsej državi. V ljutem navskrižu interesov skušam čim največ izbiti za vse, ki niso bogataši, pri čemer pa me ni nič sram priznati, da stojim na stališču, da kdor ne dela, naj tudi ne je.

Na delu sem za izboljšanje naše valute in zoper draginjo se borim proti tiščoljavi hidri sebičnosti in požrečnosti naše dobe. Ne vem, če bomo zmagali že to pot ali nas še enkrat vržejo nazaj, a svojo dolžnost storimo do zadnjega, saj vemo, da mora priti zmaga.

Na delu sem za našo belo Ljubljano, ki bi ji rad pomagal do večjega blazostanja, na delu za njene gospodarske in kulturne interese. Prihodnje leto bo 40 let, odkar bivam z malimi presledki v Ljubljani, tam so mi misli in srce — pa si upajo nekateri trditi, da delam — proti njej!

Na delu sem za naše uradništvo, za obrtnike in tudi za trgovce, čeprav kratkovidneži med njimi ne izpredvidijo, da je naša zaščita krepkejša od vsake druge.

Preko vseh osebnih in drugih nesporazumljenj je treba rešiti Ljubljano komunistično in klerikalno prevlado. Demokracijo, pustimo vsako cepeljenje in pojdi mo sklenjeno v boj! Vsi bomo v nedeljo spustili kroglice v prvo skrinjico, pa bo zmagala jugoslovanska, slovenska, napredna Ljubljana.

Dr. Gregor Žerjav.

Jugoslov. zmaga na zagrebškem vseučilišču

Zagreb, 26. nov.

Z našega vseučilišča vira jugoslovanska zastava. Mladina poje: »Mi smo tvoji, sivi ptiču...«

Vršile so se danes volitve v Akademsko podporno društvo. Ze cele tedne so se pripravljali blokaši in tribunaši (ljubljanški zajedničarji), da letos vržejo jugoslovenstvo z univerze, a zaman. Pri današnjih volitvah so popolnoma pogoreli.

Jugosloveni so pri teh volitvah dobili 616 glasov (nepolitična jugoslovanska skupina »Janušić-Triglavi«: 437, demokracija: 179). Vseh drugih glasov je bilo le 306 in to na 4 listah z različnim programom: blokaši so dobili 297 glasov, klerikalni »Domagoj« 86, Galilejev klub (nekaki prikriti komunisti) 72. Radni blok, ki ga vodijo zajedničkarski tribunaši pa vsega skupaj le 51 glasov.

Ljubljanski zajedničarji naj razmišljajo posebno o temle zadnjem številu, kako majhno je: njih zagrebški politični prijatelji so na zadnjem mestu; lani so tribunaši imeli 78 glasov, torej 27 glasov več nego letos, dasi so jim letos celo zemljoradniški in socialisti prisločili na pomoč. Nazadovol je tudi klerikalni Domagoj, ki ima letos 42 glasov manj nego lani.

Opozicija proti Jugoslovenstvu ni samo po številu oslabela, ampak je slaba tudi po notranjih nasprotjih, ki jo cepijo. Tu so politični blokaši, tam galilejski komunisti in zopet klerikalci. Za tribunaše pa velja zagrebški izraz »šarenjak«, t. j. »pisan ptič«.

Gori navedene številke bi se mogle še za kakšno malenkost izpremeniti. Sigurno bo število jugoslovanskih glasov še večje. Naknadno, v torek bodo namreč še glasovali slušatelji Višje pedagoške šole in glasovali bodo vsaj po večini jugoslovanski.

Ali naj imajo ti slušatelji pravico glasovanja ali ne, o tem se je zadnji čas vršila borba. Zavezniki ljubljanskih zajedničarjev so bili proti temu, da bi se

učitelskim-slušateljskim Pedagoške šole priznala pravica glasovanja, dočim so se demokraciji zavzemali z vso silo za to, da se jim ta pravica da, in to so tudi dosegli.

Občni zbor SKS

Včeraj se je vršil v ljubljanskem Mešnem domu občni zbor Samostojne kmetijske stranke. Na njem je prevladala politika srednje poti in zlasti v vprašanju, ki stoji v ospredju javne diskusije, glede izvoznih carin, so zastopniki SKS pokazali treznejše razmišljanje, nego hujšajoči jih naši zajedničarji. G. minister Pucelj je sicer zelo pohvalil »Slov. Narod«, vendar mu ni mogel ustreči ter prirediti v Mešnem domu zajedničarjem v zabavo »duel« z ministrom dr. Žerjavom...

Resolucije SKS se izrekajo sicer za prost izvoz agrarnih produktov. To je načelno stališče. Praktično se je stranka izrekla za kompromis glede izvoznih carin. Posebni odbor strokovnjakov naj izdelata predlog, ki bo omogočil ministru Pucelju, da v ministrskem svetu pristane na kompromis.

Zanimivo je tudi stališče SKS glede revizije ustave, s katero havzirajo v najnovejšem času naši zajedničarji. SKS pravi, da je seveda za tako revizijo, ki bi v polni meri ustvarila njen program in pod pogojem, da je taka revizija mogoča brez novih borb. Z drugimi besedami povedano: SKS se izraža proti revizijskemu izražanju navihih politikastron in ljudi, ki jim je samo za potiranje. O »zedinjeni Sloveniji« se SKS ni izjavila.

Važna je tudi tendenca za zopetno zblizanje zemljoradniških grup, ki se je uveljavila na občnem zboru. Zemljoradniški pokret v naši državi, ki je spoštano izgledal tako jak, je znatno oslabil in je razbit na mnoge frakcije, ki se druga drugo ljuto pobijajo. Posl. Mermolja je posebno vnet zagovornik novega poskusa, ki bi naj zopet zblizal zemljoradniške vrste.

Molk SKS o akciji Hrvatskega bloka je znak, da gospod Pucelj pravilno ocenjuje zagrebške podvige...

V naslednjem podajamo kratko poročilo:

Občni zbor SKS se je pričel ob pol 11. dopoldne v dvoran Mešnega doma. Udeležba je bila precejšnja, in so bili navzoči delegati iz vseh krajev. Predsedoval je načelnik SKS, g. Pipan, referirali so poslanci gg. Rajar o delovanju parlamentarnega kluba, Majcen o finančnem položaju, Drogenik o poslovanju zakonodavnega odbora, Kušar o zasluhah kluba poslancev SKS glede vojaške službe mlajših letnikov, Mermolja o stališču SKS napram pokretu agrarnih strank v kraljevini in sosednjih državah ter načelnik kmetijskega oddelka Sancel o zlorabljanju poslanske imunite po klerikalnem časopisju.

Glavno interesno točko zborovanja je tvoril referat g. ministra Pucelja o notranjem in zunanjem političnem položaju. Gospod minister je uvodoma pojasnil aktivno udeleževanje SKS poslancev v vladi, obsodil abstinenco hrvatskih seljaških poslancev ter temperamentno zavrnil kampanjo klerikalnega časopisja. V glavnem je utemeljeval stališče, ki ga je v smislu programa svoje stranke in v interesu svojih volilcev zastopal v kontroverzi z zastopniki konzumentov glede izvozne carine. Trdil je, da visoke carinske tarife na žive svinje, ne pa tudi na mesne izdelke, ustvarjajo le monopol nekaterih večjih tovarnih mesnih izdelkov ter izvoznikarskih trvdn na škodo producenta-kmeta in malega konzumenta. Sklepoma je g. minister grajal ostro borbo beograjskega časopisja proti njegovim osebi ter med burnim pritrditvami kruto ironiziral dvolično igro klerikalnih poslancev v znani slepmišni aferi, ki po mnenju politikov pomenja malčr, kakršnega zlepa še ni doživela nobena druga stranka.

Ministrova izjava je bila živahno odobravana.

Po kratki debati je občni zbor sprejel vrsto resolucij, katerih glavna vsebina je sledeča:

Občni zbor SKS odobrava dosedanje samo kmetijski misli posvečeno delo svojih poslancev ter jim izreka popolno zaupanje. Za bodoče delo jim daje prošnje v zmislu resolucij, ki jih je sprejel današnji občni zbor.

Izhodišče vsega političnega dela vidi SKS v boju za politično in gospodarsko osamosvojitve jugoslovanskega kmeta in podeželskega obrtnika.

SKS je stranka, ki ima pred očmi blagor države. Zato se je borila proti hujšajoči ter glasovala za ustavo, s katero je bila ustvarjena država. Kot najmanjša skupina v koalicijski vladi, ki je izglasovala ustavo ni mogla SKS prodreti z vsemi svojimi zahtevami, vsled česar sedanja ustava ne ustreza v vsem željam in programu stranke. Za revizijske ustave bi bila SKS pripravljena glasovati le pod pogojem, da ne bi revizija pomenila brezplodnega ustavnega boja, da bi bila njena gladka izvedba zagotovljena in da bi se končno garantiralo, da bo revizija izpolnjena v smislu programa SKS.

Občni zbor SKS pozdravlja vsako gibanje, ki more pospešiti ustanovitev močnega zemljoradniškega bloka.

Glavna zahteva SKS je, da imajo kmetijski pridelki dobro ceno. Zato zahteva SKS prost izvoz vseh kmetijskih pridelkov in prohibitivno carino na njihov uvoz. Tudi prost izvoz svinj se mora omogočiti. Občni zbor pooblašča poseben

odbor kmetovalcev-strokovnjakov, ki naj določi minimalne zahteve stranke glede izvoza na svinje.

SKS zahteva enotno in za vse enak davčni zakon; železniška tarifna politika mora kazati kmetijski značaj države. Stranka se izreka za ureditev železniškega prometa ter za izboljšanje cest. Izpremembo voljnega zakona v smislu zahtev moderne dobe ter kmetijskih pravic, smatra za neodložljive. Ravnanje z vojniki mora biti tako, da bo naša armada res prava narodna vojska. Vsako zavlačevanje agrarne reforme je nedopustno. Vso pažnjo je posvetiti razvoju našega planšarstva, ter domačega sirarstva. SKS zahteva ustanavljanje kmetijskih šol ter prirejanje predavanj. Zahteva se ustanovitev kmetijske zbornice.

Te zahteve smatra SKS za najvažnejše in za minimalne. Da bo njih uresničenje mogoče pozivlja občni zbor SKS pristaje k zvestobi in vztrajnosti.

Politične beležke

— Akademiki in dijaki - volilci! Jugoslovanska demokratska stranka priredi v četrtak, dne 30. novembra t. l. ob 6. zvečer v tajništvu JDS (Narodni dom, I. nadstr.) sestanek za vse napredne akademike in dijake - volilce. Na sestanku bodo govorili in pojasnili politični položaj gg.: dr. Kramer, dr. Stane Rapč in akademik Branko Goslar. Napredni dijaki - volilci, udeležite se sestanka polnoštevilno.

— Gospodarsko napredno društvo za šentjakovski okraj vabi svoje žlane na sestanek somišljenikov, ki bo danes zvečer ob 8. v gostilni pri Česnovarju, Dolenjska cesta. Na sestanku bodo govorili kandidati Jugoslovanske demokratske stranke. Somišljeniki, udeležite se ga sigurno in pripeljite s seboj še druge somišljenike.

— Gospodarsko napredno društvo JDS v Spodnji Šiški priredi zaupen sestanek v torek, dne 28. novembra ob pol 8. zvečer v gostilni Celare, Koldvorska ulica, ter vlijudno vabi k obilni udeležbi.

— Shod demokratske stranke na Barju. Z Barja nam poročajo: V nedeljo ob 3. popoldne se je vršil v gostilni pri Mokarju na Barju shod somišljenikov JDS. Že uro popreje se je pripeljal iz Ljubljane, očitno po naročilu, par zajedničarjev z dvema flikerjema in enim avtom. Bili so vsi prav sladko navdušeni. Najbrže so se na shodu pri Česnovarju preveč naužili rujnega zajedničarskega vina. Tudi pri Mokarju so imeli litre vedno polne, da je kar od mize teklo. Iz katerega fonda se je plačalo, nam ni znano, pač pa tisti frakarski gospod, ki je pravil, da ga je Jadranska banka vrgla na cesto in se je revež samemu sebi smilil, gotovo ni bil mecen. Prišli so s trdnim namenom, da razbijejo naš shod. Obnašali so se tako nespodobno, da jih je moral barjanski kmet uiti lepega vedenja in so se vsi Barjani zgrajali nad ljubljanskimi sirovinami. Ob 3. se je otvoril shod; govoril je dr. Puc, katerega so Barjani sami naprosili, da naj pride in jim razjasni naš politični položaj. Zajedničarji so poskušali govorniku ugovarjati, pa so jih na veliko veselje Barjanov dobili sijajno nazaj. Barjani so drja. Puc pazljivo poslušali ter mu iskreno pritrjevali in ko je predsednik okrog pete ure zaključil shod, so živahno ploskali dr. Pucu in demokratski stranki. Zajedničarji pa so se naenkrat prelevili v Barjane, četudi so doma iz Maribora, Vranskega in bogveje odkod šo. Vstal je eden teh gospodov in hotel otvoriti zajedničarski shod, a zavedni Barjani so jih podučili, naj ima, če hoče, shod sam na cesti, med njimi ne. Vinsko navdušenje zajedničarjev se je izpremenilo v vinsko poparjenost in klaverno so sedeli na voz med humorističnimi opazkami Barjanov, da naj pazijo na jarke in naj ne zavozijo na kake »štradne«. Gospoda dr. Puc pa so ob odhodu pozdravljali in ga prosili, da naj še pride na Barje. V nedeljo so Barjani dokazali, da so zavedni in pošteno duše, ki se ne prodajo za par litrov vina in glavno, da niso neotesani, kot ljubljanski frakarji.

— Trgovski gremij v Ljubljani politična eksponitura »Zajednica«. Pišejo nam: Trgovski gremij ljubljanski je uradna institucija, ki bi mogla marsikaj storiti za stan in poedince, zlasti srednje in male trgovce, pa je služila le nekaterim velikim gospodom, ki so vse druge tovariše gledali čez rame. Če si koga od teh gospodov vprašate za kako stvar, si dobil običajen odgovor: »Jaz nič ne vem. Vprašajte tajnika.« Tajnik je bil duša društva in brez tajnika bi gremija menda sploh ne bilo. Sedaj pred volitvami so se pa g. Jelačin, Knez in drugi naenkrat središili, kako važno izljudjevalno sredstvo za trgovce bi lahko bil trgovski gremij. Zato je začel gremij zadnji čas prav pridno sklicevati seje, ki pa so v glavnem nekaki volilni shodi za člane gremija. Inpertinentno je zlorabljanje uradne korporacije v politične svrhe, ki zasluži, da državna oblast kaznuje z razpustom. Pred par dnevi so si zajedničarji dovolili še tudi to, da so gremij prenesli v agitacijski lokal »Zajednica« v »Narodni dom«. Povabili so tjakaj več trgovskih nastavljenec. Deset radovednežev se je odzvalo njihovu povabilu, a jih je polovica odšla, ko so čuli, kako se jih hoče za nos voditi in na led speljati. Gosp. Walland, ki je bil določen za glavnega govornika, ni prišel do veljave, zato je na tem bili agitiral nek drug go-

spod, ki je bil očitno delegiran v ta lokal od gremija, ker sicer on ne bi mogel razgovarjati z nastavljenici o meznem sporu, ki je izključno zadeva gremija trgovcev in pomočniškega zbora. Interesantno je, da si žele zajedničarji nazaj starih časov, ko so bili nastavljenici sami ponižni sluge izročni jim na milost in nemilost. Pomočniški zbor se že čez štiri mesece trudi urediti službene razmere, a gremij je bil ves ta čas gluhi in slep. Nikoli ni bilo časa za nastavljenice, sedaj pa je vsega v izobilju, seveda samih obljub, ki bodo držale do 3. decembra popoldne. Potem gospodje zajedničarji zopet ne bodo poznali nastavljenec, kakor jih niso preje.

— Demokratski sestanek v Spodnji Šiški se je vršil sinoči v restavraciji pri »Raci«. Bil je izborni obisk, tako da je bila poleg restavracije napolnjena tudi cela veža. Predsedoval je gosp. Baželj, poročal na gosp. Cimerman, ki je žel za svoja izvajanja pomenovno živahno odobravanje. Sestanka se je udeležilo tudi kakih 20 pristavev zajedničarjev, socialistov, komunistov, ki so se znašli v bratski slogi, da bi sestanek onemogočili ali vsaj ovirali. Konec pa je bil ta, da so morali tudi oni priznati neumorno in uspešno delo demokratske stranke in ministra Žerjave za najširše narodne sloje. Omembe vredna je odkrita izpoved narodnega socialista gosp. Kovača, da »bo šla NSS s kapitalisti zajednice samo do 3. decembra, potem pa se bo zopet pridružila stari koaliciji klerikalcev in komunistov.« Govoril je tudi nosilec sec. dem. liste g. Ogrin, a tako zmedeno, da navzoči niso mogli uganiti, ali agitira za svojo listo ali pa za kapitalistično Zajednico.

— Zajedničarji in minister Pucelj. O moralnih kvalitetah zajedničkarske politike govorili, je po izkušnjah zadnjih tednov pač odveč. Njihovi voditelji govorijo drugače, pišejo pa zopet drugače, v enem svojem listu vodijo eno politiko, v drugem drugo. V Ljubljani rečejo ne, v Zagrebu da. Karakteristično je, kako zajedničarji zlorabljanje v Ljubljani stvarne difference med ministrom Žerjavom in ministrom Puceljem. »Slovenski Narod« dviga ministra Pucelja v nebesa, ne morda ker bi si upal odobravati njegovo stališče glede carin na prašiče, temveč ker mu je to dobrodošla prilika, da blati demokratsko Žerjavo. Kako neodkritosrčno je to lizunstvo napram gosp. Pucelju, je razvidno iz »Slobodne Tribune«, ki je glasilo iste zmešane politike, katero zastopa v Ljubljani »Zajednica«. »Slobodna Tribuna« registrira napad beograjskega časopisja na ministra Pucelja ter pripominja: Gosp. Pucelj po svojem sporu z drjem. Žerjavom in ostalimi člani vlade ni smatral za potrebno, da demisionira, kar bi bil sicer storil vsak človek, ki ima le količjak političnega takta. Če bo potreba in bo šlo za farbanje ljubljanskih konzumentov, bo seveda v istem žargonu pisala jutri »Jugoslavija«. Na srečo bo igra zajedničarjev kmalu pri kraju.

— Osebna gonja »Slovenskega Naroda«. V zadnji številki našega lista smo ugotovili, da je »Slovenski Narod« s svojimi prostaškimi osebnimi napadi na poedine demokratske politike zašel daleč pod nivo Peskove »Jugoslavije«. Prekaša ga le »Nova Pravda«, oficijelno glasilo NSS, ki jo izdaja Jadranska banka, menda dva ali trikrat na teden v sporazumu z zajedničarskimi voditelji. »Narod« se sedaj brani. Hitro denuncira drja. Ravniharja, češ da je to »njegov papir« (kako duhovito ime za gnojno vile!) in zatrjuje, da ravna le v »silobranu«. To je, moramo priznati, redka drzkost. Cela Zajednica je utemeljevala svoj obstoj z nepoštenostjo demokratov, vsaka številka »Slovenskega Naroda« je bila polna zahrbtnih namigavanj, pozneje pa grdih osebnih napadov. Kar pa je najostudnejše: napadi se niso vršili le iz političnih razlogov, temveč naravnost proti plačilu. »Jadranska banka« je plačala »Narodu« neštete tisočake, da je pričel ono v zgodovini slovenskega časopisja dosežati nezasišeno kampanjo proti voditelju lastne stranke (»Slov. Narod«) in njegova gospoda so bili takrat še v vodstvu JDS! V moralni kaluži iskarijstva je bila spočeta slavna Zajednica. Sedaj se »Narod« čudi, da se napredni ljudje trumoma odvrčajo od lista, ki je dolgočasen, neinformiran, naiven, povrh pa še nemoralčen. Ven z njim, demokrati!

Po svetu

— Roparski napad na bolgarskega kralja. Iz Sofije poročajo, da je te dni napravil kralj Boris izlet z avtomobilom v okolico mesta. Kralj se večkrat sam vozi na izprehod z avtomobilom. Ko je po polurni vožnji obrnil avtomobil, da se vrne v mesto, so skočili iz gozda se vrne v mesto, so skočili iz gozda za štirje roparji, ki so kralja potegnili za štirje roparji, ki so kralja potegnili za avtomobilom in mu preiskali žepa. Dobili so samo 180 levov, katere so si prisvojili. Kralj sam je ostal nepoškodovan. Avtomobil tuži.

— Sovjeti na Kamčatki. »Times« javlja, da so sovjetske čete zasedle mesto Petropavlovsk, ki se nahaja na Kamčatki.

— Francija proi ženski volilni pravici. Francoski senat je s 156 proti 134 glasom odklonil diskusijo o zakonu, s katerem bi tudi ženske dobile glasovalno pravico.

Prosveča

Ljubljanska drama.

Torek, 28.: Zaprtlo.
Sreda, 29.: »Idilja«. Gostovanje gosp. Nablocke. Izv.
Četrtek, 30.: Zaprtlo.
Petek, 1.: »Hlapci«. Izv.

Ljubljanska opera.

Sreda, 29.: Zaprtlo.
Četrtek, 30.: »Gorenjski slavček«, slavnostna predstava. Izv.
Petek, 1.: »Gorenjski slavček«. D.

Mariborsko gledališče.

Torek, 23.: »Nečak«. Izv.
Četrtek, 30.: »Nečak«. A.
Petek, 1.: »Ilirci«. Svečana predstava v proslavo narodnega praznika.

Celjsko gledališče.

Sreda, 29.: »Revizor«: gostovanje mariborskega Narodnega gledališča. Začetek ob pol 20. Abonma.

Sprememba repertoarja ljubljanske opere. Gledališka pisarna sporoča: Da se posveti izvirnemu slovenskemu delu vsa potrebna pažnja, se vrši danes v torek dne 28. novembra v opernem gledališču glavna skušnja s solisti, z zborom in orkestrom za opero »Gorenjski slavček«. Zaradi tega napovedana predstava opere »Tajnost« danes odpade.

Marionetno gledališče v Ljubljani (Mešni dom) je v nedeljo prvič igralo »Fausta«. To je »Prafaut«, tragedija učenjaka, ki hoče vse vedeti in vse dočeti in se zato zapiše hudču. Dejanje je polno pestrih slik: predgra je v podzemlju. I. dej. v učenjakovi sobi, kjer se Faustu prvič pokaže hudič v obliki Meštice. II. dej. nam v samotnem gozdu kaže vso tajnost magije in čarovnije. Nad vse komičen je prizor, ko Gašperček v risu hudče pana. III. dej. na dvoru vojvode Parnskega in končno IV. dej. ki nam slika katastrofo obupanega učenjaka. Vse nastopajoče spremlja kot neobdigratba Gašperček, enkrat kot potepuh, drugič kot potujoči sluga in izvanredno komično so slike IV. dej., kjer nastopa kot nočni čuvaj in poje starodavne bzdajljive pesmi. Dekoracije so nove in so izvanredno okusne in bogate. Posebno so jako zanimivi podzemlje, peklo, prikazni iz antike in sv. pisma. Vprizoritev »Fausta« pomeni velik in korajžen poizkus za našo mlado marioneto, in prepričali smo se, da je pod skrbnim vodstvom mojstra Klemencića izvrstno uspela. Predstava je bila obkraj razprodana in je silno ugajala. Izvrstni so bili Meštice, Gašperček in Wagner, a tudi ostali brez izjeme vsi prav dobri. Umetniškemu vodstvu gg. akad. slikarju Klemenciću in inž. Lipahu čestitamo. Občinstvo pa opozarjamo na to lepo, tudi literarno velesnimivo predstavo.

Sport

Nedeljske nogometne tekme.

Viktorija Žižkov : Gradjanski 2 : 2 (2:1)

Revanzna tekma med obema kluboma, ki sta igrala prvo tekmo v soboto z rezultatom 4 : 1 za Pražane, je končala neodločeno. Prostor je bil precej slab in je Čehom onemogočil, da bi pokazali tipično češko, t. j. nizko igro. Gostje so igrali tehnično in taktično izvrstno. Domači so zlasti v drugi polovici igrali po cel nefair in so Pražani že hoteli zapustiti igrišče, a je to preprečil navzoči tajnik češke nogometne zveze g. Petru. Publiku je bila zelo nedisciplinirana. Na obe tekmi je mnogo uplivala napetost med češkim in jugoslov. nogometnim savezom, ki traja že od reprezentančne tekme v letošnji spomladi in se je sedaj še poostrišla ter stavlja na slabotni JNS pred težka vprašanja Sodnik g. Božkovič ni bil doreal. O incidentih na tekmi in o razmerah v JNS. bomo še poročali.

Ljubljana: Ilirija : Jadran 9 : 1 (6 : 0). — Rez. Primorje : Svoboda Ljubljana 0 : 3 (0 : 0). Obojestransko raztrgana igra. Rezerva Primorja nekompletna. V napadu Primorja nastopili prvič g. Valtič.

Maribor: Primorje : S. K. Maribor 6 : 5 (0 : 3). Tekma se je vršila v hitrem tempu. Pri Mariborčanih moramo omeniti sicer vratomolnega, toda dobre igrače vratarja. Primorje je pokazalo precej lepo kombinacijsko igro. Tudi Maribor ni bil slab, vendar pa ni v drugi polovici izdržal tempa. Sodnik Friedau objektivni in dober, vendar pa še nima sodniške rutine. (Inozemske tekme na 1. strani.)

(Inozemske tekme na 1. strani.)

Viktorija Žižkov v Ljubljani? Glede resničnosti novice pod tem naslovom v svoji sobotni številki smo doznali, da so se s posredovanjem tukajšnjega češkega konzulata vršila pogajanja, da bi Viktorija igrala tekmo s Primorjem. Pogojev, ki so jih stavili Pražani pa Primorje vsled nepriladnega dneva ni moglo sprejeti.

Hazena Primorje : Svoboda Moste 7 : 0 (3 : 0). Po dolgem času smo imeli zopet priliko videti rokometno tekmo. Oba kluba sta nastopila to pot prvič javno. Omeniti moramo požrtvovalnost dobre obrambe Svobode in neodločnost napadalne vrste Primorja. Tehnično je Primorje nadkrmilevalo Svobodo, ki pa je to stran nadkrmilevala s svojo ambicijo in požrtvovalnostjo.

Smuški in sankski odsek S. K. Ilirije v Ljubljani sklicuje danes, dne 28. t. m. ob 18. uri najino kratko sejo v sobi »Sportne zveze« (Narodni dom). Udeležba je dolžnost. Tajnica.

Z ljubljanskega shoda JDS

Govor dr. Puca

Naši nasprotniki se skrivajo pod zagrebški plašček ter z zagrebškim kongresom utemeljujejo ustanovitve posebne stranke za Ljubljano! Očividno je pri nas vlada očividna potreba za takšno pridobitvijo, za »ljubljanjsko zajednico«. (Klic: Pletersnikov slovar! Smeh.) Ko so bili razglašeni prvotni cilji zagrebškega kongresa, smo videli, da se dajo spraviti lepo v sklad z našim programom in delom. Zato se je kongres udeležil tudi predsednik naše stranke g. Davidović. (Živio Davidović!) Stal je na stališču, da ni treba nikogar odbijati, ki bi hotel v dobri volji sodelovati pri uređitvi države. Pokazalo pa se je, da se je zmotil v dobrih namenih aranžerjev kongresa. Kmalu je bila razbita spekulacija razbiti baš nositeljcu jugoslovanske ideje, našo stranko, da bi na njenih razvalinah mogli nekateri užaljeni ali pa ambiciozni politiki graditi lastno stranko in preko nje priti do politične moči. (Tako je!) Razkrili so se z brošuro, ki je nas napadla, da smo kot stranka z razsulu, da nas ni več. (Smeh.) Trdili so o našem predsedniku Davidoviću, da je tudi on postal dezertir, kakršni so oni, in da bo šel med Koronke, Deržice in druge. (Ogorčenje.) Navzile temu, da le te spekulante glavni odbor naše stranke podučil, kako hudo so se zaračunali in jim baš g. Davidović pokazal, kaj je zvestoba do stranke in disciplina, skušajo sedaj v Ljubljani gotovi agenti Zajednice proglašati predsednika naše stranke kot protektorja Zajednice! (Lažnjivci! Obrekovalci!) Prijatelji, Davidović pa ni nič šema, niti dezertir. Na večeršnjem zajedničarskem shodu pri Levu pa se je zopet našel gospod, ki je trdil, da je Davidović odobril samotno uskoštvo nekaterih naših starejših gospodov iz stranke. (Medklici: Poslanec Brandner!) Ne samo, da to ni resnica, marveč dotični gospod, ki je to trdil, je *naravnost lagal*. (Tako je!)

V Beogradu ni niti starinov niti mladov, tudi na Primorskem jih v skupnem delu nismo poznali, tudi v Sarajevu, v Zagrebu in nikjer drugod jih ni. Mi poznamo samo demokrate in nasprotnike. (Tako je. Živahno ploskanje.)

Trdijo, da smo mi demokrate nasprotniki sporazuma s Hrvati. To ni res. Mi smo vedno stali na stališču popolnega narodnega in državnega edinstva. (Viharno odobravanje.) Vedno smo zastopali naziranje, da mora med nami vladati popolna enakopravnost. Ta država je hrvatska ravnostako, kakor je srbska in slovenska! Zato pa vemo, da je danes močna stranka na Hrvatskem, ki sploh ne priznava jugoslovanske države, ni narodnega edinstva, ki zahteva neko svojo hrvatsko državno pravo in neko svojo republiko brez nas in Srbov. Prijatelji mi se temu separatističnemu stališču nikakor ne moremo pridružiti, ker je protidržavno, protinarodno. (Tako je!) S tem stališčem in s tem programom mi narodni Slovenci ne delamo sporazuma. (Viharno odobravanje.) Če dopustimo, da bi Hrvati med nami in Srbi stvorili res nekakšno svojo republiko, potem to ne pomeni našega osvobodjenja, ampak to pomeni razkosanje, to pomeni, da smo izpostavljeni svojim starim sovražnikom na severu in na jugu, to pomeni našo narodno smrt. (Živo pritjevanje.) V robstvo nazaj pa nikdar več ne pojdemo, prostovoljno že ne, in ravnostako ostanemo nasprotniki tistih svojih zaslepljenih bratov, ki v to robstvo prostovoljno drve. (Burno pritjevanje.) Čim pa Radić opusti svoje dosedanje protinarodno in protidržavno stališče, mu bomo mi prvi nudili roko, tudi če si ostanemo strankarski nasprotniki.

Prijatelji, javnost je danes dostikrat pod sugestijo fraz. O reviziji ustave go-

vorijo naši kampanilski politiki, kakor da bi šlo za revizijo programa Zajednice. (Burno smeh.) Naša ustava, ki so jo, ko je bila sprejeta, oduševljeno slavili, jim je sedaj najslabša na svetu. Vsak pameten človek se takšnemu govorjenju le smeji. Mi vemo, da je naša ustava med najmodernejšimi na svetu in med najboljšimi. To so nam tudi v inozemstvu priznali. Ona je pa človeško delo, je delo kompromisa. Ravno mi demokrate smo ji žrtvovali mnogo. Možnost spremembe je podana, kadar se izkaže potreba. Toda ali se naj sedaj spuščamo v brezplodne in nepotrebne ustavne borbe? Komu na ljubo? Da parlament ne bo mogel priti do nobenega pozitivnega dela, da ne bo rešil nobenega zakona, da se ne bo mogel brigati za finance, za davčni sistem, za zapuščen promet, za bedo nameščenecv — in kam naj nas to povede? Mi imamo sedaj druge in pozitivne naloge, katere moramo izvršiti v svojem lastnem in državnem interesu (Tako je!), in če nas pri tem napadajo od vseh strani i srbski separatisti, hrvatski separatisti in slovenski separatisti, frankovci, klerikalci, komunisti in razne stranke samoljubnih in lokalnih skupin, potem smemo biti na to le ponosni, ker je to dokaz, da smo na edino pravi poti izvrševanja svojega programa. (Burno odobravanje.) Kdor danes brez razloga ali iz svojega strankarskega razloga zahteva revizijo ustave, ker je v opoziciji proti vlad ali morda celo proti državi, ta skuša ovirati napredek države, ta ovira napredek naroda in naše konsolidacije, ta škoduje, in s takšnimi škodljivci je danes sporazum v državnem interesu nemogoč. (Živahno odobravanje in ploskanje.)

In še eno prijatelji! Temelj naše stranke, celega našega narodnega in državnega čustvovanja je *ideja narodnega edinstva*. Oni pa, ki so bili nekda člani naše stranke in so takrat zastopali naše stališče, pa so začeli trditi sedaj že tudi, da ni enega naroda s tremi imeni, ampak da smo mi tri narodi. (Krik, protesti, fuji!) To je pravo izdaistvo naše velike narodne misli. (Ogorčenje klici: Sram jih bodi!) Mi pa vemo prijatelji eno: če bi se Slovenci izločili kot del velikega edinstvenega naroda, potem z bogom svoboda, z bogom naše življenje! To se ne sme nikdar zgoditi. (Tako je! Živela Jugoslavija!)

Borimo se proti separatizmu, borili se moramo najodločneje proti rdeči in črni internacionali, proti strupenim sovražnikom našega mesta, našega naroda, naše države. (Dolgi klerikalci!) In še enega nevarnega nasprotnika imamo, to je gospodarstvo kapitala. (Tako je!) Kapital sme biti samo to, kar je ključno v rokah kovača kar le plug v rokah kmetov. Biti sme le sredstvo za povzdigo in pomnožitev narodovih dobrin. Kakor hitro pa postane kapital sam sebi sredstvo, kakor hitro postane krivosrdno, kakor hitro postane gospodarstvo v rokah nekaterikov. Velepridobitnikom, ki ne poznajo nič nego svoje žepa, naša stranka ne sme služiti za hlapca! (Burno odobravanje.) Zato, ker stojimo na tem stališču, smo naleteli v lastnih vrstah na odpor. Zato smo očistili stranko zaledavcev. (Vskliki, odobravanje!) Če danes pristopalo v naše vrste zonet široke plasti naroda, se to godi, ker odobravalo izstop ravno tistih gospodov (Tako je! burno odobravanje!), ki n'kd niso bili demokrate in nikdar ne bodo. Sedaj, ko je demokratska stranka zonet prišla na svojo pravo pot, je pravilno, da oni, ki so se čutili vsled naših starih odbiti od nje, nadele svojo pravo pot nazaj v stranko. (Živahno pritjevanje.)

V borbi smo na vse strani. Edino mi se borimo proti vsem tel godlji in meščani cele vrste nasprotnikov proti kleri-

kalcem in komunistom, proti raznim separatistom, proti zaledavcem, in čast nam, da je tako. Dokler nas bodo oni napadali, smo na pravi, na edino pravi poti. (Tako je!) Če bi se zvezali le z enim od njih, bi stem izdali sebe, svojo stranko, svoj program, svojo idejo, svoj narod, svojo državo. Dokler pa smo na pravi poti, branimo vse te svoje svetilne kateterim ostanemo zvesti — proti vsem. (Viharen aplavz, klicanje, ploskanje, ovacije govorniku.)

Drugi govorniki

Po govoru poslanca Reisnerja, ki smo ga že priobčili, je nastopil ljubljanski trgovec, kandidat JDS, g. Peter Šterk:

Kot trgovec in kandidat demokratske liste se oglašam k besedi, da pojasnim stališče zakaj sem stopil v aktivno politično delo ter sprejel kandidaturu na demokratski listi. Smatram za dolžnost vsakega pravega demokrata, da posebno sedaj po odcepitvi zajedničarjev posveča vse svoje zmožnosti, da doprineše svoj del za zmago demokratskega praporja. Prepričan sem, da bo edino naša lista lahko dala Ljubljani moderne gospodarske institucije, ker bo edino demokratska napredna Ljubljana našla najmočnejšo zaslonbo države same. Edino demokratska stranka bo ustvarila harmonijo med vsemi sloji našega meščanstva, posebej še med trgovcem in konsumentom. Mi ne delamo velikih in praznih obljub, vsi pa, ki boste volili našo listo, bodite verjeli, da bo demokratski občinski svet storil po vesti in sposobnosti vse, kar bo v njegovi moči, neprestano imajoč pred očmi interese širokih slojev našega prebivalstva. Ne varujte, da smo trgovci podporniki kapitalističnih nakan, ki se snujejo prosti našu Ljubljani. Kar nas je v trgovskem stanju moderno in napredno čutečih, vsi bomo zvesto podprli demokratsko stranko. (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Simpatično pozdravljen je nato govoril znani delavec v organizacijah drž. nameščenecv davčni nadupravitelj gosp. Joža Beck:

V stranki moramo poznati in ceniti samo delavce, moče, ki za strankin program, za blagor naše države in naroda, res tudi kaj storijo. Ako so gospodje, ki so pobegnili iz JDS, »starlini«, potem smo mi vsi drugi »mladini«. (Tako je!) Kajti uskokli so bili tisti, ki se nikdar niso v nemo in veseljem ter vztrajnostjo lotili nobenega še tako nujnega dela. Tem zaupati stranko, ki mora biti stranka dela (Tako je!) se pravi stranko ubijati. Mi državni nameščenecv vemo prav dobro razločevati besede od dejanj. Nam nič ne pomagajo še tako velike fraze in priznanja, temveč le praktični čin. Še manj zaleže pred nami govorčenje ljudi, ki pravijo, da nam privoščijo zlate gradove, pa mnogi izmed njih niti svojim lastnim uslužbenecem ne dajo pošene plače, vsi skupaj pa nimajo toliko moči, da bi vprašanje državnega nameščenca le za las pomaknili naprej, če bi tudi res hoteli. (Burno pritjevanje. Klici: Zajedničarji sami najslabše plačujejo svoje nastavljenice!) Mi državni uradniki se dobro zavedamo, kaj pomeni za nas zaščita velike stranke in da je naše mesto kot vestnih in državo ljubečih služabnikov naroda v vrstah državotvorne stranke, ki gradi, ne pa v vrstah onih, ki samo rušijo in podirajo ter mečejo polena pod noge vsem, ki se resnično in z uspehom trudijo za napredek. (Živahno pritjevanje.) Kar se posebno tiče Ljubljane moram ugotoviti eno: Demokratska stranka ni hotela razdora, narobe, storila je vse, da do nje ne pride, bila je pripravljena na velike žrtve, toda uskokli so zahtevali, da jim stranka položi pred noge glavo moža, ki ni le prvi narodni delavec med Slovenci, ki je posebno tudi najzvestejši in najenergičnejši zaščitnik naših stanovskih interesov! (Burni klici: Nesramnost! Skandal!) Odgovor na to izzivalno zahtevo je moral biti seveda gladek ne in stokrat ne! (Viharno odo-

bravanje. Živio dr. Zerjav!) Mi državni nameščenecv bi ne mogli prenesti, da se nas oropa najjačje opore, ki jo imamo v današnjih težkih prilikah. (Ponovno pritjevanje.) Delo demokratov za javne nameščenecv morajo priznati tudi nasprotniki. Pravijo pa, da demokratska stranka s tem vrši le svojo dolžnost. Zakaj pa drugi te dolžnosti ne vršijo? (Tako je. Veliko odobravanje. Smeh.) Zakaj od nas državnih nameščenecv zahtevajo, da se obrnemo od demokratske stranke proč ter si tako sami sebi spodkopavamo tla? Zakaj so tako naivni pričakovati, da bodo državni nameščenecv pomagali slabiti stranko, v katero edino morejo zaupati? (Burno odobravanje.) Narobe, državni nameščenecv so sebi in svojemu velikemu interesu, ki je tudi državni interes, dolžni, da kakor en mučdr preprosto demokratsko stranko ter tako ojačijo pozicijo vseh onih, ki z vneto in uspehom delujejo za dobrobit državnega uslužbenstva. Dajmo zvestobo za zvestobo! (Govoru g. Becka je sledilo viharno odobravanje.)

Kot zadnji se je oglašil k besedi kandidat g. Fr. Ks. Staré, katerega izvajanja, polna pristnega ljubljanskega humora in žgoče ironije, so vzbudila salve smeha in ter v resno razpoloženje shoda zanesla veselo zaključno noto. G. Staré je med drugim dejal:

«Slov. Narod» me napada. Če bi bil jaz starin, bi bilo vse dobro, sedaj mi pa očita, da sem si pred meseci na nekem shodu dovolil poseči v debato. Triller in

Ravnikiar sta tudi mene vašla, n'aj dezertiram iz stranke, kateri sem zvest od mladih nog, in sta mi razlagala, da sta nameravala dr. Zerjava že prej zapustiti, pa sta mu prizanašala zaradi slabega zdravja. Jaz jima nisem mogel ustreči, ker ne skačem sem in tja, niti nisem ovca, ki bi skočila, kamor skoči ovca, niti ne obračam plašča po vetru. Zvest sem svojim načelom in prepričanju in ne morem slediti ljudem, ki nič ne delajo, pa si v svojo zabavo izmislijo vsak dan kaj novega. Obrtnik sem, kar imam, sem si pridobil z lastnim trudom. Prepričan sem, da bodo v novem občinskem svetu demokrate storili vse, kar bodo mogli, in da obline ne bodo prodali, kakor to nameravajo drugi, ki bi z delnicami in zadolžnicami želeli iz Ljubljane napraviti Vevče. Naprednjak in demokrat ostane v stranki, ne zaječa nikamor in ne dezertira. Če oni drugi pravijo, da imajo zmago že v rokah, zakaj trtijo toliko papirja? JDS pa si bo zmago izvojevala, ne na papirju, ampak na voličih. Med viharno veselostjo je zaključil g. Staré: Gospodje pri Narodu pišejo mnogo cvčkov. To bo plačalo zanje, kadar se 3. decembra kislil obrazov zopet vsedejo v brezdelju in lenobi!

Z navdušenim, od zborovalcev viharno odobranim pozivom: «Vsi v boj, da bo naša zmaga 3. decembra dostojna velike naše stranke!» je predsednik Turk zaključil krasno uspeši shod.

Kulturni pregled

Gorenjski slavček

(K uprizaritvi Ant. Foersterjeve opere.)

Dr. Valentin Zarnik je bil tisti mož, ki se je prvi dejansko pobrigal, da bi dobilo slovensko gledališče izvirno glasbeno delo. Leta 1869, je deželni odbor razpisal 1100 gld. nagrad za izvirna dramska in glasbena dramska dela.

Na razpis deželnega odbora je došlo 11 dramsatičnih in glasbenih del, nagrada pa se je izplačala le ena: Antonu Foersterju za opereto »Gorenjski slavček«, ki mu je napisala besedilo Lujiza Pesjakova.

Foersterjevo delo je bilo predloženo v kritiko med drugimi skladatelji tudi B. Smetani, ki ga je odobril.

»Gorenjski slavček« je prišel na slovenski oder prvič 27. aprila leta 1872. Gledališče je bilo natlačeno polno in uspeh velik. »Slovenski Narod« je prinesel sledečo oceno: Opereta »Gorenjski slavček« je na vsako stran zelo različna od onega blaga, katero se dandanes prodaja pod imenom operet. Godba — in ta je tudi pri opereti glavna stvar, vsaj imela bi biti — ni bi lahkokrile matere modernih operet, temveč naslaja se vseskozi na vzvišenejši, plemenitejši stil resne operne glasbe. Muzikalne misli so čvrste, oblika dovršena, z eno besedo: osnova in izpeljava kaže povsod temeljito izobraženega in izkušnega muzika; posebno umetelna, pa tudi jako težka, je instrumentacija; sploh ni prezirati, da je skladatelj pisal za izurjene pevke in orkestralne moči, da tedaj sile, katere so sodelovale pri prvi predstavi, niso imele ravno lahkega naloga.

Opereto so peli, kakor je razvidno iz A. Trstenjakove pogodovine našega gledališča, le dvakrat; glavni solisti pa so bili gg.: Ant. Rosova, Iv. Meden, Avg. Pucihar in Jos. Noll.

Foerster pa je dal libretto po Em. Zingljcu preurediti za opero ter je tudi sam svoj glasbeni in pevski del temeljito predelal, popolnil in razširil. Tako je prišel »Gorenjski slavček« dne 30. oktobra 1896, drugič na slovenski oder, a to pot prvič kot opera.

Snov besedila je posajena v gorenjsko vas blizu Bleda, in sicer pred l. 1848. Tam sta na letovišču Francoza Chansonette in njegova žena Ninon. Chansonette

služi peti kmetiško dekle Minčo in je očaran. Takoj sklene, da jo vzame s seboj v operno šolo. Toda Minčo snubi pravkar iz tujine došli Franjo, ki je ljubi že dolgo. V kratkem dobi Franjo službo in se poroči z ljubico. Zato Minča noče s Chansonettom. Toda mati ji pride povedat, da ji hoče trdosrčen upnik že naslednjega dne prodati hišo. Chansonette se ponudi, da reši hišo in mater, ako gre Minča z njim. Minča ponudbo sprejme ter hoče ostaviti ljubimca, mater in domovino.

Toda kmetje se upro: Minča ne sme v svet! Chansonette obsedijo, da mora plačati za svoj poizkus, odvzeti domačinko, na globlo 200 frankov in na izgon... Minča vrne 200 gld., a Chansonette jej vsoto podari, ker je ginjen nad ljubeznijo, ki jo kaže ljudstvo do svoje »slavčke«. Hiša je s tem rešena, Minča se bo lahko omožila, kmetje poznajo Francoza, da je bila »čludna sodba« le šala in komedija omejenega oskrbnika Štruklja. Vse se završi v zadovoljstvo, le — slovenska opera je izgubila svoje bodočo primadono.

Opera je torej komičnega značaja ter so v njem pravi gorenjski tipi in originalni. Dejanje je preprosto idilično, a nastopi naroda mu dajejo simpatično slikovitost.

Odlični češki skladatelj in pianist Karol Hoffmeister, tedaj učitelj Glasbene Matice v Ljubljani, je o premieri poročal tako-le:

Mnogi skladatelji so prodali umetnost za naklonjenost mase. Foerster ni mogel s svojim prvim delom za gledališče zadeti ob to skalo, ker je preodlični umetnik... prefin muzik... Foerster je spoznal, da bi za preprosto idilo ne bila primerna kakor reka tekoča forma, zlasti ker je libretto sestavljen iz raznih prizorov, ki zahtevajo, da zloži skladatelj vse arije, duete itd. zase in posebej. Foerster je torej popolnoma prav ravnal, ko se je odločil za ta slog, da je omejil in ločil posamične dele; Smetana mu je s »Prodano nevesto« najbolje pokazal, kako dobro more povsem moderni umetnik to staro šablono porabiti, seveda če je zmožen, napolniti jo z dobre muzikalno vsebino. Sam rahločuten mož, ki zna najti življenja prijazne in vesele strani in ima pristen humor — je našel

Aleksander Jablonovskij:

Paradoksi

Na proslavi stoletnice Dostojevškega v Parizu sem imel priliko slišati, kako so francoski pisatelji in profesorji Sorbonne proslavljali našega genialnega rojaka. Kot Rusu mi je zelo laskala in ugajala vzhlenost inozemcev in njihovo brezpogojno priznanje.

Francozi, ki sicer radi štedijo s pohvalo, so govorili: — »Naš veliki učitelj, genialni človek, ponos našega časa, nedosežen psiholog, prerok in podobno.

V tej plohi tujih komplimentov smo se mi Rusi spominjali grenkega življenja Dostojevškega in si mislili:

— Ko bodo izginili sedanji ruski besni in bo našo zgodovino zapustil »zli norec«, bodo bržkone postavljene v Moskvi in v Petrogradu novi spomeniki. Ne Rozi Luksemburgovi, marveč Fedoru Dostojevskemu. Toda treba bo (in še kako treba), da na nove spomenike postavimo napis:

Fedoru Mihajloviču Dostojevskemu hvaležni zanikerneži.

Osnutek tega napisa sem svoj čas že predlagal v listih in ga sedaj predlagam znova, ker mislim, da bi bil samo ta napis brezpogojno pravičen in v popolnem skladu z resničnostjo.

— Kako je tedaj živel Dostojevskij? Ko se je mudil v inozemstvu, je pisal Apolonu Majkovu:

— »Odneseš sem v zastavljalnico zadnji ženin jopič, tako da se sedaj z ženo sploh ne moreva pokazati na ulici.

In kako so plačevali njegovo delo? Za »Zločin in kazen« so založniki plačali Dostojevskemu po 30 rubljev za polo...

To so bile nagrade, ki so vtisnile vsemu življenju našega velikega pisatelja pečat resnične drame. Ko je bilo treba poravnati račun v trgovini, je »genialni psiholog« nesel ure v zastavljalnico.

Ko je bil čas, da plača najemnino, je »prerok« zavihal ovratnik svoje suknje in skušal kar najhitreje smukniti po stopnicah, da bi ga ne opazil hišni posestnik.

Ne vem, kako sodite o tem vi, cenjeni čitatelji, toda meni je vsekdar prihajal mučen občutek sramote, če sem se spomnil teh tožnih epizod iz zgodovine ruske literature. Morda se strinjate, da sta se tu združili človeška nevhvaležnost — ogabna, živalska nevhvaležnost — in brezprimerna neumnost. Le pomislite:

— Enkrat v tisočletju pošlje Gospod na zemljo genialnega človeka. Ta človek dela in vedno dela, in to, kar napravi, je podobno piramidam, ki so postavljene za večnost. Nešteto

rodov se v njegovih delih uči misliti, uči čustvovati, uči spoznavati... Ne samo v lastni domovini, ampak tudi v širokem svetu zažiga tak človek ognje in od teh ognjev postaja vsemu človeštvu topleje; zdi se, da je življenje na zemlji svetlejš.

Glejte, tak človek je obsojen, da doživlja resnične drame.

Ne samo domovina, katere ime je proslavil Dostojevskij, marveč tudi sodobniki, katerih življenju je dal idejno vsebino, niso opazili ne raztrganih čevljev Dostojevškega, ne ženinovega jopiča, ki ga je bil nosil v zastavljalnico.

Sodobniki so govorili:

— Pisatelj strada? No, to je vendar normalno. Je že tako: rešil je problem sveta, ni pa mogel rešiti »problema« lastnih hlač.

Sentimentalnejši so pa pristavili: — Torej je res, da Dostojevskij strada? Kako ga pomilujemo, saj je tako lepo spisal »Brate Karamzove«.

Dovolite mi, da vas vprašam, gospoda: ali je lahko kaj bolj bedasteja (da ne rečem: brezsrčnejša) in zlasti še bolj bedasteja kot je tako razmerje do pisatelja? Kdo more reči, koliko nenapisanih knjig Dostojevškega je izgubljenih za človeštvo, ker je bila njegova soba vlažna in nezakurjena, ker je nosil raztrgane čevlje in ker je moral bežati iz last-

nega stanovanja, da se ni srečal s hišnim posestnikom, kateremu je bil dolžan najemnino?

Sedaj je vsem znano, da je Dostojevskij prodajal svoja dela kar »sirova«, nedovršena, neopisana — saj je bilo treba živeti.

Prodajal jih je in malo, da se ni razjokal, ko je kot umetnik spoznaval, da bi lahko bilo boljše, tisočkrat boljše. Saj je Dostojevskij poznal, da ni mogoče, da bi ne poznal prave cene svojega dela. Morda so iz dna njegove duše često privrele solze razočaranja in zlovolje. V vsakem slučaju ni mogel s polno pravico staviti vsem svojim sodobnikom eno edino vprašanje (tičoč se predrage domovine, cenjenih čitateljev in spoštovanih založnikov):

»Bedaki! Ali veste, kaj delate?

Pa mogoče je bil Dostojevskij izjema? Mogoče je, da so drugi sodobni pisatelji živeli boljše?

Oh, pri nas nimaš niti to tlažbe! Oče ruske kritike V. G. Bjelinčij je živel še v slabših razmerah. Tik njegovega stanovanja je bila kovačnica in ob drugi strani pralnica. Ni bilo sredstev, da bi se temu jetičnemu, brezumno bolnemu pisatelju pripravilo kaj boljše. Med kovačnico in pralnico so nastajale globoke ideje, ki so pozneje oplodile vso rusko literaturo.

Ne smemo si misliti, da je tako samo pri nas, pri Rusih.

— Ne, to je splošno pravilo. V Parizu stoji prelepi, beli spomenik Balzaca, ravno nasproti ulici, ki nosi njegovo ime.

Če se sprehajate po Balzacovi ulici, vam nehotе prihajajo na misel ironične besede:

— Glej, po tej ulici je nekoč hodil sam Balzac in misleč na svoje raztrgane hlače govoril samemu sebi:

— Če bi sedaj na primer imel v žepu dva franka, bi si privoščil malo pojedino: svinjska reberca in buteljko vina...

Balzac ni vedel, da bo nekoč postavljen v bližini te ulice njegov spomenik, tako čudovito lep, dragocen spomenik. Prosim vas, kaj je važnejše: Balzacove hlače ali Balzacova ulica?

To nelepo, neumno razmerje naroda do njegovih pisateljev in njegovih del se je ohranilo tudi v današnjih dneh.

Pisatelja prištevajo med zadnje ljudi v literaturi in ga komaj »tolerirajo« v založniškem svetu.

Trgovec, ki se peča s prodajo pisateljevih knjig, zasluži veliko več nego avtor teh knjig.

Da, stavec, ki stavi nješteti knjige, je danes boljše honoriran za svoje delo kot oni, ki je spisal to knjigo.

Doraz se celo, da trgovci in stavci protestirajo, če jih kdo postavlja na isto vrsto s pisatelji.

tudi prave tone za lirčne partije in za srčna čustva, kakor tudi za komične, prijetno humoristične prizore... najti jih je moral, saj je glavna akorda svojega dela žul iz svojega lastnega srca. Izraziti te akorde potom glasbe, inkarnacije prvotne muzikalne misli, to je bila potem stvar muzikalne sposobnosti skladatelja, stvar njegove muzikalne tehnike. Da je Foerster v tem oziru sposoben, je splošno priznano; vsakdo ve, da je izbojen harmonik in izredno spreten kontrapunktist, a njegova opera nam je pričala, da je v strogem slogu, s majhnimi pomočki in majhnim orkestrom, a jako fino in duhovito delujoč instrumentator...

Naj omenim le tiste točke, ki se mi zde posebne muzikalne vrednosti in ki so naredile name največji vtis. Tak je med lirčnimi partijami prva arija Franjeva in ves njej sledeči jako čustveni duet z Minko, potem posebno mili duet Minke in Majde pri slovesu ter Minkina pesem za sceno. Polni pravega muzikalnega humorja so prizori Chansonette z vaskimi dekleti, prizor, ko pozdravita Chansonette oskrbnik in piar, takisto tudi izredno mični prizor, ko oskrbnik sodi Chansonette. V tem oziru svira orkester valček, dočim se pojo na odru značilne dialogične fraze, fagot pa ima prekomerne figure. Ta prizor je vreden najboljše opere buffa. Pravi biser je

mična in delikatna canzonetta Ninona. Pozabiti ni vznešene napitnice Franja in zbor, a polni živahnosti so tudi vsi drugi krasni zbori. Mnogi bodo skladatelju še posebno hvaležni, da je v svoje delo vpletel slovensko spevoigro začetkom II. dejanja. Skladatelj je združil več narodnih pesmi za zbor in samospjev... (Slov. Narod.)

Opero so peli gđ. Ševčikova (Minka), g. Binder (Franjo), g. Noll (Chansonette), gđ. Polakova (Ninon), g. Fedyczkowski (Strukelj), g. Podgrajski (piar), gđ. Vetterjeva (Majda), g. Kronovič in Štampcar (krčmar in Lovro) ter gđ. Musilova (Ave Marija...). Dirigiral je g. Benisek, režiral g. Noll.

Opera se je pela štirikrat; posebno živahna je bila predstava v nedeljo, 13. decembra, ko so dospeli Gorenjci. Njim na čast! Zato so bili v narodnih nošah! Navdušenje je bilo vrelo...

Po 27 letih se zdaj uprizori »Gorenjski slavček« vnovič. Dne 20. decembra 1887. je bil rojen Anton Foerster v Osenicah na Češkem. Od leta 1867. je deloval Foerster med Slovenci kot pevovodja čitalnice, organist in vodja kora v stolnici, učitelj Orglarske šole, učitelj petja na srednjih šolah in v semenišču ter kot urednik Cerkevne Glasbenika. Število njegovih skladb je ogromno ter se pojo ali svirajo po cerkvah in na koncertih.

Iz življenja in sveta

Napredek v avijatiki

Francozi in Nemci tekmujejo, da bi izumili aeroplan, ki bi za svoj polet ne potreboval motorja. Amerikanci pa so izumili aeroplan, ki leti brez pilota. Stvar se zdi preveč fantastična. Vojaški aeroplan je baje letel v določeni smeri in preletel v pičli pol uri 90 milj, vrgel na določeni točki bombo ter se nato vrnil tla, odkoder je vzletel. Spustil se je sam na tla, in komisija je nato konstrukterjem navdušeno čestitala. V aparatu ni sedel nihče, ki bi ga vodil! In vendar je aeroplan točno izvršil določeno nalogo. Pravijo, da je ta aparat največji uspeh avijatike doslej. Samo tega ne povedo, kje se je to zgodilo in kdo je tak aparat izumil. Morda je torej vzletela le ameriška časopisna raca. Čudno je, da čitamo vedno o novih nesrečah zračnih letalcev. Aparati se razbijajo, letalci ubijajo. Do popolnosti ima torej avijatika še dolgo pot. Dokler niso brez smrtne nevarnosti niti poleti v aeroplanih z najboljšimi motorji in največimi piloti (vodniki), je avijatika še vedno nerešen problem. Mnogo znanstvenikov in tovarov se bavi s tem problemom in se za poizkuse žrtvujejo ogromne vsote. Nedvomno se dosežajo vedno novi uspehi in avijatika napreduje. Toda vedno znova se ponavlja tudi tragedija Ikarova: pogumni letalci strmo zlivljajo drug za drugim v smrt. Človeštvo pa ne odneha in se bori dalje za zmago ideje, ki jo je gojil Leonardo da Vinci in toliko velikih duhov.

× **Za kadilce.** Sir James Cantlie je imel nedavno v Londonu v tamošnjem higijenskem inštitutu predavanje o učinku tobaka na človeka. Dokazal je, da je izmed alkohola, čaja, kave in tobaka primeroma še najmanj škodljivo dražilo tobak. Svoje predavanje je končal takole: »Ne bojte se, da bi vam svetoval, opusti kajenje. Tega itak nihče ne bo storil. Rajši kadite zmerno in redno naprej, samo ne čez mero, vsak dan 10, 20, največ 30 cigaret, nikakor pa ne več. V tej količini tobak ne škoduje dosti, bolj škoduje človeku kava, ki jo ima za zajutrek, kakor cigarete, če zmerno kadite.«

× **Miligram arzenika.** Leta 1878. je porotno sodišče v Parizu obsodilo na do smrti prisilno delo lekarnarja Dauvala, obtoženega, da je zastrupil svojo ženo. Obdukcija je namreč v ženinem trupu našla en miligram arzenika. Dauval je zaman zatrjeval, da je popolnoma nedolžen, porotniki so potrdili njegovo krivdo in sodišče ga je obsodilo. Javno mnenje, podpirano po zdravnikih, kemikih in uče-

njakih, je bilo na strani obtoženca in se je publika celo med razpravo z glasnimi klici zavzemala za Dauvala. Toda sumnja se je zdela zelo upravičena, in Dauval je navzlic javnemu mnenju moral v kaznilnico. Po 25 letih prisilnega dela je bil obsojenec pomiloščen in izpuščen. Odtlej pa do danes ponovno zahteva obnovo procesa, zatrjujoč, da je nedolžen prestal dolgoletno kazen. Svoje petičije v časopisni naslanjavi največ na odkritje velikega kemika Bertranda, da se v človeškem telesu lahko vedno najde do en miligram arzenika. Odkar je to Bertrando odkritje ugotovljeno po francoskem inštitutu, se je novinstvo začelo bolj in bolj zavzemati za obnovo obravnave in je sodišče končno rešilo, da zadovolji obči zahteve, ker, navsezadnje, edini dokaz proti obtoženci je bil vendar le en miligram arzenika, najden v telesu pokojnice. In tako se morda po 44 letih obsodbe in 25 letih prestane kazni dokaže nedolžnost Dauvalova.

× **Čudež dvojčkov.** Velikanske senzacije je vzbudil slučaj, ki se je zgodil te dni v Mostanenu na Francoskem. Nekaj žena nižjih slojev je porodila dvojčka, deklico in dečka, ki se je nahajal pod kožo svoje sestre na desni strani telesa. Pariški kirurg Meudin, ki ga je ta slučaj zanimal, je na deklici izvršil posrečeno operacijo. Deklica je živa, bratec pa je prišel mrtev na svet. Vsi pariški listi obširno pišejo o tem slučaju.

× **Tantijeme.** Gotovo ni brez interesa, ako v teh za našo dramsko literaturo tako jalovih časih opomnimo, koliko so nekateri dramski avtorji prejeli za svoja dela, ki so doživela uspeh in proslavila njih ime. Maksim Gorki je dobil okrog 100.000 frankov za svojo dramo »Na dnu«, ki so jo lani tudi Hudožestveniki prinesli na jugoslovanske odre. Ta vsota pa ni niti prevelika v primeru s tantijemami nekaterih drugih dramatikov. Gerhart Hauptmann je za svojo »Tkalce« prejel nad 475.000 mark, za »Potopljene zvon 450.000 in za »Voznika Henschela« 246.000 M. A takrat marka še ni bila po 1,5 para, temveč ena najboljših evropskih valut. Tolstoj je dobil za »Moč teme« okrog 400.000 frankov. Dvoje poslednjih Sudermannovih dram je prineslo avtorju v kratkem času nad 50.000 mark. Edmond Rostandov »Cyrano de Bergerac« pa je odvrget na tantijemah več, kakor vsi prejšnji skupaj. Samo prvih 680 predstav — v Parizu so ga namreč doslej igrali že več kot tritisočkrat — je prineslo na tantijemah preko 4 milijone frankov. Exemplum trahunt — slovenski dramatik naj poskusijo srečo.

— Ne gre, pod nobenim pogojem ne gre! To je preblizu feldmaršalu. Na tem stališču stoje tudi naši založniki: — Pisatelj ne sme in ne more dobiti za svojo knjigo več kot 10 odstotkov honorarja, ker bi bil preblizu založniškemu feldmaršalu Levitanu. Prevel B. Borko.

Stanislav Krakov: Krila

Roman s solunske fronte. Roman? Ne, gola istina v umetniški obliki, slike iz vojnega življenja na fronti, s katere je prišla svoboda tudi k nam. Mijo in Duško odhajata s svojo četo na bojišče. Jeklena čelada na glavi, a v glavi zavest: smrti nasproti! Smehljata se, šaltita vzlic resnosti položaja. Skušata premagati otožnost, bojazen in srečata dve vlačugi. ... Na nekem vozu ležeči, opazujeta dve vlačugi vojake. Smehljata se. Vetr, ki se igra okoli voza, dviga njuna kratka krila. In srečni sta, da lahko kažeta tem strašnim vojakom svoja okrogla kolena. Njuni pogledi se srečajo s pogledom častnika, ki jezdi poleg vojakov, in častnik med njiju, ki ima črne, kratke lase, mu vrže z roko poljub. Mali pobočnik je silno srečen ter vrača poljub kar s celo pestjo...

Tako gredo na fronto. Srečni in veseli, kajti poljub vlačuge — taka je vojaška vera — prinaša srečo.

Gospodarska vprašanja

Železniškotovorni promet

Konferenca o železniškem prometu pri Zvezi industrijcev.

Dne 25. novembra t. l. se je vršila v Zvezi industrijcev zopet konferenca o takasnem stanju železniškega tovornega prometa. Te konference so se udeležili poleg zastopnikov železniških uprav gđ. Adolf Ribnikar, načelnik Oddelka za socialno politiko, dvorni svetnik dr. Rudolf Marn in inspektor dr. Ciril Žižek Ministrstva za trgovino in industrijo, za Trgovsko in obrtniško zbornico gđ. dr. Franc Windischer in J. Mohorič, od Zveze industrijcev tajnika ing. Milan Suklje in dr. Adolf Golia. O položaju sta podala točne referate zastopnika obeh železniških uprav. Kmalu po velikem zborovanju od 6. oktobra t. l. se je promet v nekoliko izboljšal, zlasti ker je Direkcija Zagreb razglasila v inozemstvu omejitve prometa. Kakor se je pa to omejitve zopet odpravilo, so bile proge proti Zagrebu in Sisku v kratkem zopet zaprte, tako da se civilni tovori v Karlovcu in Sisku le v neznatni meri še prevzemajo. Dočim je Zagreb ločilo za civilni tovar zaprt. Nadaljni inozemski transporti bodo v kratkem popolnoma zamašili postaje na progah proti Zagrebu in Karlovcu, tako da bo tudi na progah v Sloveniji notranji promet onemogočen. Konferenca je soglašala v naziranj, da moramo iz Slovenije odpremiti proti Zagrebu in Beogradu v prvi vrsti industrijske izdelke iz naših tovarov, da se obvarujemo katastrofalne brezposelnosti naše industrije. V tem smislu se forsira odprema direktnih tovornih vlakov v Beograd in kasneje v druge velike postaje jugovzhodnih pokrajin, ki naj dostavijo industrijsko blago odjemalcem v Vojvodini in Srbiji. Prvi direktni tovorni vlak, obsegajoč 30 vagonov, naj se sestavi dne 4. decembra t. l. v Sevnici. Za potrebni sporazum z Južno železnico poskrbi Zveza industrijcev, ki bo posredovala tudi v Beogradu in Zagrebu, da se omogoči čim hitrejši prevoz tega vlaka.

Konferenca je nadalje razpravljala razmerje med točasnim potniškim prometom in tovornim prometom. Konstatiralo se je, da je potniški promet nerazmerno živahen, tako da v veliki meri ovira važnejši tovorni promet. Konferenca je prišla do zaključka, da je treba potniški promet restrikirati. V ta namen se bo na podlagi točnega materiala izdelal predlog za povišanje potniške tarife, ki tako povišanje brez težave prenese. Dohodki iz povišanja potniške tarife naj se uporabijo izključno za izboljšanje gnojnega položaja železniških uradnikov in uslužbencev sploh. Zahteva po izdatnem izboljšanju prejemkov železniškega osebja je nujna in neodložljiva in se morajo v ta namen brezpogojno dobiti potrebna sredstva. Ta sredstva naj doprineše potniški promet. Ako se istočasno doseže znižanje potniškega prometa v korist tovornega prometa, je dosežen dvojni uspeh. Konferenca je soglašala v tem, da se naj poier drugih kompetentnih činiteljev naprosi za podporo v smislu naših predlogov zlasti minister za socialno politiko.

Zakaj pada dinar?

Beograjski dopisnik zagrebaške »Riječi« se je razgovarjal s pomočnikom finančnega ministra g. Plavšićem o vzrokih pada dinarja v Carihu. G. Plavšić je v svojem razgovoru izjavil, da se je v zadnjem času dajalo preveliko število uvoznih dovoljenj za blago in da se je devizna potreba v Beogradu in Zagrebu podesetorila, a ponudba izvoznih čekov na borzi da je iz spekulativnih razlogov totalno prenehala. Banke, odnosno izvozniki oddajajo devize le v tako zvanem libera-prometu. Istočasno se opaža v inozemstvu, da je kljub zabrani izvoza naše valute količina dinarjev v inozemstvu vedno večja, kar zlasti pritiska na kurz dinarja v Pragi in Carihu. Privredni krogi so se zarotili proti di-

narju. Ne pomaga drugo, kakor da se podvzamejo najstrožje mere in da se izvršijo eksemplarne kazni, ki bodo obstojale razen v denarni globi tudi v zaporu. Za moje odsotnosti so domači privredniki, nadaljuje g. Plavšić, zlasti banke, in to preko svojih uradnikov, izigrali vse obstoječe naredbe in vršili ogromne kontraakcije, o katerih imam še sedaj podatke in proti katerim bom brezobzirno postopal. G. Plavšić se je pritoževal osebno nad velikim številom bančnih uradnikov, ki so mu prijavljali, da so vršili nakupovanje izvoznih čekov v verižni trgovini in se s tem odtegalvali registraciji nakupa in prodaje pri bankah.

Celo moje delo glede reguliranja prometa z devizami in valutami, se pritožuje g. Plavšić, je bilo za moje odsotnosti izpodkopano, pa mi ne preostane nič drugega kakor da svojo poročevalno službo povečam in da stopim na prste onim, ki se hočejo igrati z vrednostjo dinarja. Prvi početki tega mojega dela se kažejo v Dalmaciji. Tam se je verižna trgovina silno razpela. Dolarski čeki so se ponujali po kavarnih in se prodajali raznim bankam in posojilnicam. Bil sem prisiljen, da te kaznujem. Tako sem kaznoval mestno hranilnico v Splitu, menjalca Markovića v Sarajevu, Ljubsko dalmatinsko banko v Splitu, Zadrugsko gospodarsko banko v Splitu, Upravsko banko in hranilnico v Bakru, Upravsko gospodarsko banko v Sibeniku, Račarsko pomorsko banko, menjalnice Calderon i Grbić v Dubrovniku, menjalca Petrovića v Splitu, firmi Bratje Marković in Bratje Bero v Splitu. Sebe, ko vzpostavim red v trgovini z devizami in valutami, kakršnega sem ostavil pred svojim odhodom, se bom mogel vrniti na delo za stabilizacijo dinarja.

Kakor poročajo iz Beograda, bo finančni minister ponovno opozoril vse pooblaščenice in ostale banke, da je takozvani libera-promet zabranjen in da bo finančno ministrstvo najstrožje kaznovalo vsa kogar, ki bo pri tem zatečen.

Edino pravilna je pot, da se proti rušilcem dinarja postopa brezobzirno. Gotovo pa je, da se takšni škodljivci ne nahajajo samo v Dalmaciji, temveč tudi po drugih krajih naše kraljevine. Upajmo, da jih bo g. Plavšić izsledil vse.

TRŽNA POROČILA

Tedensko poročilo z žitnega trga. Zagreb, 27. novembra. Radi nazadovanja dinarja so se prošli teden cene na žitnem trgu znatno ucvrstile. Istotako je radi pada naše valute otežkočen uvoz inozemskih žit, radi česar je znatno oživel povpraševanje po domačem blagu. Pšenica se je tržila po 1550—1600 K z vojudinskih postaj. Rž je notirala 1550 kron parliteta Zagreb. Oves se je tržil po 1000 K s postaje, a franko skladišče Zagreb po 1150—1200 K. Povpraševanje po stari koruzi je postopilo. Nova posušena koruza se je prodajala po 1050 K s postaje v Bački. Povpraševanje po moki je bilo zelo živahno in se je prodajala moka št. 0 po 24,75 — 25 K za kg parliteta Zagreb. Otrobi so se tržili med 950 do 1200 K parliteta Zagreb. Cene so v splošnem zelo različne ker se ravna po kakovosti.

DROBNE VESTI

— **Znižanje cen papirju.** Združene papirnice Vevče d. d. nam poročajo: Zadnji porast dinarja na borzi je omogočil domači papirni industriji, da si je nabavila v teku zadnjih dni nekaj ceneje one surovine, glede katerih je navezava na

inozemstvo. Smatrajoč za svojo dolžnost da s tem okoristijo takoj svoje odjemalce, so papirnice cene svojim pridelkom že prilagodile novim cenam surovin. Tako so Združene papirnice Vevče, Gorican in Medvođe d. d. v Ljubljani kot vodeča trdka v tuzemski papirni produkciji določile svojim proizvozem a takojšnjo veljavnostjo pri novih naročilih izdatno nižje cene, ki so pri nekaterih vrstah papirja do 30 odst. nižje od dosedanjih.

— **Vinski sejem v Beogradu.** Poljedelsko ministrstvo je odgodilo vinski sejem v Beogradu, ki bi se moral vršiti ta mesec, na mesec marec 1923.

— **Izenačenje železniške tarife za potnike in prtljago.** Prometno ministrstvo je odločilo, da bo železniška tarifa za potnike in prtljago, ki je veljala sedaj za Hrvatsko, Slavonijo in Vojvodino, veljala za celo kraljevino.

— **Kovanje drobiža odgođeno.** Finančno ministrstvo je rešilo, da se niklasti drobiž ne bo koval, ker bi režijski stroški znažali dvakratno nominalno vsoto. — **Jugoslovansko-avstrijska trgovska pogajanja.** Za prihodnje dni se pripravljajo pogajanja o trgovski pogodbi med Avstrijo in Jugoslavijo. Pogodba naj olajša trgovske zveze med obema državama, ki trpijo v zadnjem času posebno vsled nove jugoslovanske devizne neredbe. Glavna naloga avstrijskih zastopnikov bo doseči izpremembo jugoslovanske devizne naredbe in jo preduglašiti v korist prostega prometa.

— **Položaj na češkoslovaškem lesnem trgu.** Kakor povzemamo iz češkoslovaških listov, je zanimanje inozemstva za češkoslovaški les zopet oživel. Osebito Francija, Anglija in Nizozemska povprašujejo po češkoslovaškem blagu. Hudo konkurirata češkoslovaški lesni trgovini z inozemstvom Poljska in Rumunija. Na domačem lesnem trgu vlada skoro popolna stagnacija.

— **Zlata pariteta v Avstriji znaša** od 27. t. m. do 3. decembra 14.690 kron.

— **Italijanska trgovinska zbornica na Dunaju.** Kakor poročajo z Dunaja, se osnuje tam s podporo italijanske vlade italijanska trgovinska zbornica.

— **Povišanje železniške tarife v Nemčiji.** »Wolf« poroča, da bo nemška državna železnica povišala z 1. decembrom tovorno tarifo za 150, a osebno za 100 odstotkov.

— **Nazadovanje zapadnih deviz na sofijski borzi.** Iz Sofije poročajo, da je nazadovanje zapadnih deviz na tamošnji borzi povzročila vest, da se je Stamboljski sporazumel z beograjsko vlado glede odložitve reparacijskih plačil za dve leti.

Odgovorni urednik Fr. Brozovič. Lastnik in izdajatelj Konzorcij »Jutra«. Tisk Delniške tiskarne, d. d. v Ljubljani.

Mlada poročenca

iščeta za takoj meblirano sobo pri boljši družini, če mogoče s prvim vdomom. Najemina postranska stvar. Ponudbe na upravo »Jutra« pod »Soha 9116«. 4074

Vreče, drobno sol

in vse specerijsko blago nudi po najnižjih cenah trdka

SIRC-RANT, KRANJ

ter kupuje najvišje poljske pridelke in suhe gobe. 86/1

Nosite zaradi njihovih velikih prednosti **PALMA** kaučuk potpetnike in potplate

Društvo kmetijskih strokovnjakov v Ljubljani naznanja, da je njegov zvesti član in bivši tajnik, gospod

Ciril Prijatelj

dipl. agr., strok. uradnik Kmetijske družbe v pondeljek, dne 27. t. m. ob 4. jutraj po dolgi mučni boleznii izdihnil svojo blago dušo.

Pogreb bo v torek, dne 28. t. m. ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti, Dalmatinova ulica 1, na pokopališče k Sv. Križu.

Bodi mu blag spomin!

V Ljubljani, dne 27. novembra 1922.

Šah

Spanska igra

Igrana na dunajskem šahovskem turnirju.

Beli: Takacs. — Črni: Aljechin.	
1. e2 — e4	e7 — e5
2. Sg1 — f3	Kb8 — c6
3. Lf1 — b5	a7 — a6
4. Lb5 — a4	Sg8 — f6
5. 0 — 0	Lf8 — c5 ¹
6. Sf3 — e5 ²	Sc6 — e5 ³
7. d2 — d4	Sf6 — e4 ⁴
8. Dd1 — e2	Lc5 — e7
9. De2 — e4:	Se5 — g6
10. c2 — c4	0 — 0
11. Sb1 — c3	f7 — f5
12. De4 — f3	Sg6 — h4
13. Df3 — d3	b7 — b5 ⁵
14. La4 — b3 ⁶	Kg8 — h8
15. Lc1 — f4	Sh4 — g5
16. Lf4 — d2	Lc8 — b7
17. Tf1 — e1	b5 — c4:
18. Lb3 — c4:	d7 — d5
19. Lc4 — b3	c7 — c5
20. d4 — c5:	d5 — d4!
21. Sc3 — a4	Lb7 — e6
22. Dd3 — e4	Le7 — g5
23. De4 — c1	Lg5 — d2:
24. Dc1 — d2:	Sg6 — h4

Položaj po 24. potezi črnega:

Beli: Kg1, Dd2, Ta1, Te1, Lb3, Sa4; kmeti: a2, b2, f2, g2, h2.
Črni: Kh8, Dd8, Ta8, Tf8, Le4, Sh4; kmeti: a6, d4, f5, g7, h7.
(Črke od leve na desno, številke od spodaj navzgor.)
25. f2 — f3 Le4 — f3:
26. g2 — g3 Lf3 — c6⁷
27. g3 — h4: Tf8 — f6
28. h4 — h5 Tf8 — h6
29. Te1 — e6⁸ Th6 — e6:
30. Lb3 — e6: Lc6 — a4:
31. h5 — h6 g7 — h6:
32. Dd2 — f4 Dd8 — f6
33. Ta1 — f1 La4 — b5
34. Tf1 — f2 Ta8 — e8
Beli se vda.⁹

Opombe:

¹ Priporočal I. Möller kot najmočnejše. Druge na tem mestu mogoče poteze so 5. ... b5, 5. ... d6, 5. ... Le7, kar je do dvoboja dr. Lasker-Schlechter veljalo kot najboljšo, in 5. ... Se4:1 kar je dandanes v moderni mojstrski praksi skoraj izključno v navadi.
² Na 6. c3 bi lahko sledilo La7! 7. d4, Se4:1 8. Te1, f5 s povoljno igro za črnega.
³ Močnejše kot 6. ... Sf6:1, na kar igra beli najbolje 7. Se7:1

⁴ Na 7. ... La7 sledi 8. de, Se4: 9. Dg4 z dobro igro za belega.
⁵ Zelo močna poteza.
⁶ 14. cb5: seveda ne gre zaradi ab5: 15. Lb5: (15. Db5:?, La6 in dobi kvallito), c6 16. Le4:, d5 17. La6.
⁷ Izvrstno igrano. Napad črnega postane sedaj nevzdržen.
⁸ Ni dobro, pa kaj je belemu storiti? Napad njegov se hitro razblini in bela igra zruši.
⁹ Na 35. Lf5: odloči Tg8! takoj.

Rešitev problema v št. 278 (23. novem.)
Beli ima potezo in da mat v 8 potezah takole: 1. Dg8 + 2. Lc4 + 3. Le6 +. 4. Sf7 + 5. Sd6 +. 6. Sf7 + 7. Sd8 +. 8. Tf8 +.

Rešitev problema v št. 281 (26. novem.)
Črni (na potezi) da mat v 12 potezah: 1. ... Dg3 + 2. Kf5, De5 + 3. Kg6, De8 + 4. Kh6, Dh8 + 5. Kg6, Sh4 +. 6. Kg5, De5 + 7. Kh6, Sf5 + 8. Kg6, Se7 + 9. Kh6, Dh8 + 10. Kg5, Dg7 + 11. Kf4, Dg3 + 12. Ke4, De3 +.

Mariborsko šolstvo

(Ljudske šole. — Nekaj statistike.)

Kdor pozna brezupne boje, ki smo jih pred prevratom imeli Slovenci v Mariboru za slovensko ljudsko šolo, ki je kljub vsem naporom nismo mogli doseči za nad 1000 otrok, ta bo razumel naše zadoščanje, ko slišimo sedaj pred vsemi ljudskošolskimi poslopji čebljanje naše mladine. Število ljudskošolske mladine raste od leta do leta. Nemci pri tem kopne kot sneg na pomlad. V šolskem letu 1920/21. je bilo še 21 nemških razredov in 40 slovenskih, v letu 1921/22. 13 nemških in 48 slovenskih, letos imamo 70 razredov, med tem 12 nemških in 58 slovenskih. Skupno število učencev je znašalo v teh treh letih 2552, 2627 in letos 2866; od teh je le 505 Nemcev. Faktično razmerje menda tudi pod nemškim režimom ni bilo dosti drugačno, vendar se na nobeni ljudski šoli ni slišalo slovenske besede. Tudi kot učiteljske moči so nastavljali le najzagrizenije germanizatorje in mi je torej neumljivo, kako morejo naše oblasti še sedaj puščati nekaj tistih ostankov, da nam vzgajajo jugoslovanski zarod v Mariboru. In če se še toliko hlinijo, kdo jim bo verjel, da so izpomenili v teh letih svojo notranjost in da nimajo zvez in instrukcij iz severa! Tu bi pač morali zasadi ti le naši najboljši nacionalni pedagogi, ki bi imeli vsak hip pred očmi resnost položaja Maribora kot obmejnega mesta. Kakšna bo naša pozicija v primeru obmejne napestosti, če ne bomo imeli v zaledju res svojih državljanov? In kakšen duh še vlada v velikem številu mariborskega meščanstva, kaže dejstvo, da je na eni slovenski ljudski šoli okrog 60 odstotkov otrok slovenskih staršev, ki pa so nemško vzgojeni in se morajo v začetku boriti z materinščino. Čez par let bodo seveda tudi ti pojavi minuli, vendar pa mi ne smemo vsaj sedaj ne ene duše več izgubiti.
In s tem končujem svoj statistični pregled mariborskega šolstva, katerega sem razmotrival le z moralnogospodarskega vidika. Zahvaljujem se vsem, ki so mi

radevolje postregli z dragocenimi podatki in le želim, da se oglašijo sedaj še pedagogi ter izpopolnijo moje vrzeli, da dobimo tako celotno sliko našega šolstva, ki se nahaja še v kipenju.
V naslednjem podajam še skupno statistiko, podrobno pa bom objavil v «Taboru»:

Srednje šole (gimnazija, realka, kmetijska šola) 969
učiteljske 451
trgovska šola 182
meščansko šolstvo 1197
ljudsko šolstvo 2866
vinarska in sadjarska šola 62
ženska obrtna šola 24
trgovskoonadaljevalna šola 164
obrtionadaljevalna šola 888
podoficirski šoli 600
Šolske mladine imamo torej v Mariboru 6403
Zavedajmo se, da je to punčica v očesu naroda.

Naprodaj
hiša poleg Novega mesta.
Polzve se: Frano Nešimer, Zabja vas.

Klinika za punčke
(lutke)
sprejema v popravilo punčke in igrače.
Nuns a ulica 19/11 od 3.—7. ure popoldne.

Prodaja po
znatno znižanih cenah:
zimsko perilo, pletene jopice, rokavice, nogavice itd.
A. Šinkovic nasl. R. Soss
Ljubljana, Mestni trg št. 19.

Jožko Turk
se je smrtno ponesrečil v nedeljo, 26. nov. popoldne na Gričaricu. Tрупlo prepeljejo v Ljubljano in mi vsi, ki nam je bil pokojnik zvest tovariš, ga sprejmemo na poslednji poti.
Bodi mu zemlja lahka in večnaja mu pamnjat.
V Ljubljani, 27. novembra 1922.
4069 Sportni klub „Mirja“.

Lepi trgovski lokali s skladišči
4025
takoј na razpolago kupon dvonadstropne hiše s staro dobro vpeljano trgovino v središču mesta Ljubljane na zelo prometni točki. Ponudba pod „Zmerna cena“ na An. zav. Drago Beseljak, Ljubljana, Sodna ul. 5.

Čreva
vseh vrst za kranjske, krvave in jetrne klobase, najboljše kakovosti po najnižjih cenah vedno na zalogi pri Josipu Bergmanu, Ljubljana, Poljanska cesta št. 85. Ravnotam se kupuje sirov in stopljen loj po najvišjih dnevnih cenah.

Čarobne svečke
za božično drevo, baterije, žepne vžigalnice in kamenčke za iste priporoča
Drago Rozina,
Maribor 4054

Službe
V primerno službo
(kot skladiščnik, pisarniški uradnik ali pa kot blagajnik) želi vstopiti takoj v večje podjetje v Sloveniji popolnoma zanesljivi 30 let stari oženjeni primorski begunec, zmožen knjigovodstva, strojepisja, slovenskega, nemškega in italijanskega jezika. Razpolaga prvovrstne reference, in tehnično znanje. Ponudbe pod «Begunec M.» na upravo «Jutra». 4051

Sprejme se: 4031
Knjigovodkinjo, zajedno korespondentino, dobro moč, nekaj mehanikov in sta benih ključavničarjev, mizarja, dva vajenca, brusarja (poniklarja) «Tribuna», Ljubljana, Karlovska cesta št. 4.

Trgovski potnik
v Sloveniji najboljšo vpeljan, sprejme par dobrih zastopstev proti proviziji. Cenjene ponudbe pod: «Stalno potujoč» na upravo «Jutra». 4043

Prodajalca 4036
sprejme: Edmund Kocbek, Kranj.

Natakarica,
25 let stara, gostiln. stroke, želi premeniti službo. Vstop takoj. Cenjene ponudbe na upravo «Jutra» pod «Natakarica». 4022

Brivski pomočnik,
18 let star, želi službe. Vstop takoj. Cenjene ponudbe na upravo «Jutra» pod «Brjajač». 4023

Mesarski vajenec,
močan in zdrav, ki razume že vse sam delati, ker se je učil že 19 mesecev in bi rad nadaljeval svojo učno dobo do konca. Nastopi takoj. Gre tudi izven Slovenije. Dopise je poslati na poštoležeče Radje pod «F. L. št. 48». 4057

Prodajam
Bukova drva 420/1
na drobno in na debelo prodaja lesna družba «Mirja», Ljubljana, Kralja Petra trg 8.

Prodajam
pet mladih, šest tednov starih jazbecarjev in psico, staro 1½ leta. Cena po dogovoru. Ivan Dežman, Lencovo št. 2 pri Radovljici. 4058

Suhih bukovih drv,
več vagonov, proda D. Francić, Gosposva ulica št. 4. K 210— za 100 kg prasto vagon na Dolenjskem. 4067

Stanovanja
Stanovanje s hrano
išče solidna gospodična. — Pismene ponudbe pod «Takoja» na upravo «Jutra». 4045

Skromno stanovanje
za mlad zakonski par se išče. Eventuelno s souporabo kuhinje. Ponudbe pod «Cimpreje» na upravo «Jutra». 4061

Nepremičnine
Nova hiša
z gospodarskim poslopjem in vrtom se proda v Stucni na Dolenjskem. — Naslov pove uprava «Jutra». 4010

Naprodaj
je 13 jehov zemljišča, obstoječega iz šest jehov bukovega gozdovja, ostalo so njive in travniki, po zelo ugodni ceni v bližini Rimskih toplic. — Vprašati je pri Jožetu Podpečniku v Trbovljah 1 (Loke) št. 196. 4073

Dopisovanje
Trgovski poslovodja
želi znanja z gospodično prijateljico zunanosti, trgovsko naobrazeno, v starosti od 18—25 let, z nekaj premoženja, v svrhu osamosvojitve. Zauzev ni izključena. Prosi se le

PERJE
vsak čas
po najnižjih cenah
pri
E. VAJDA
izvoz divjačine in perutnine
Čakovec, Medjimurje (Jugoslavija)
Brzjavlj: Vajda Čakovec.
Telefon št. 59. 94/7

Naprodaj:
Goerz Trieder, 8 × 3999
Zlata verižica, 170 cm dolga
18 karatna zlata ura z dvojnimi pokrovom.
Istotam se tudi prodaja:
Vila na Bledu, enonadstropna, krasno meblirana, v lepem zatišju, brez prahu, z velikim sadnim vrtom, zasajenim z klatnimi sadjem, oddaljena tri minute od jezera.
Lačka kočija, enovprečna, in
Lahke zimske sanke, zelo pripravne.
Nadalje se cenó odda:
Samokres in krasno lovška puška izdelana iz obilno množice municije za kroglo z obilno množico kakor tudi Poudbe na upravnistvo «Jutra» pod „št. 204“.

Mali oglasi
stanajo do 20 besedi Dln. 3.—, vsakih nadaljnjih 5 besedi 1 Din. — Trgovski oglesi, dopisovanja, na premidinje do 20 besedi 5 Din., vsakih nadaljnjih 5 besedi 2 Din. — Plača se napre. (Lahko tudi z znamkah.) Ne vpratanje se odgovarja le, ako je vpratanje priložena znamka za odgovor.

resne ponudbe s sliko pod «Srečna bodočnost» na upravo «Jutra». 4044

Korespondence
želi izobražen, mlad Slovenec v Ljubljani z interesantno gospodično, najraje v francosčini, italijansčini ali srbohrvaščini. Dopisi pod «Harmonie de beauté et d'esprit» na upravo «Jutra». 4052

Tri mladenko,
lepe zunanosti, s premoženjem, žele dopisovati z enakimi mladenici ali mlajšimi vdolci. Pisma s sliko je poslati pod «Nadica, Ljubica, Rožica», poštoležeče Rajheburg. 4066

Miklavž!
Dve ljubki, pridni Primorki želita, da prineses pisemčka dveh enakih gospodov pod «Veseli Primorki 222», poštoležeče Celje. 4058

Razno
Akademik,
več srbohrvaščine, laščine, latinščine in grščine, daje instrukcije. Prva dva jezika tudi samo v obliki konverzacije. Cene zmerne. Ponudba pod «Marljivost» na upravo «Jutra». 4070

Išče se trgovina
v Ljubljani, ki bi prevzela zalogo letnih izdelkov stolarne in strugarne v Sodražici. 4040

Gosli ponužje 4003
bivši učitelj «Glasbene Matice» po najnižjih cenah. Naslov pove uprava «Jutra».

Na dobro opoldansko hrano 4037
se sprejmejo dame in gospodje iz boljših krogov. Več se pozive v upravi «Jutra».

25% plača 4020
solidno podjetje za posojilo od Din 100.000— na ene leto. Garancija prvovrstna. Ponudbe pod «Prvovrstno» na upravnistvo «Jutra».

Stavbišča ob Linhartovi cesti naprodaj!

Pojasnila daie pisarna Jugosl. Sokolskega Saveza (Narodni dom).

Ing. dr. Miroslav Kasal
oblastveno poverjeni stavbni inženir in mestni stavbenik
Ljubljana, Na Mirju.
Stavbno posojetje in tehnična ismarja za betonske, železobetonake in voine zgradbe, arhitekturno ter vsakovrstne visoke zgradbe. 1535
izvršitev. Projektiranje.

Za Miklavža
kupujte nove knjige
Tiskovne zadruge v Ljubljani:
Ivo Šorli, Očimuroč. Mladinska povest s slikami. Broš. Din 16—, vezana Din 21—, po pošti Din 1-25 več.
Jos. Jurčiča Zbrani spisi, III. zv. Uredil dr. Iv. Prijatelj. Broš. Din 30—, po pošti Din 2-50 več.
Strug, Jutri. Povest. Broš. Din 10—, vez. Din 15—, po pošti Din 1-50 več.
Sienkiewicz, Z ognjem in mečem. Zgodovinska povest s slikami. 1—3 snopič. Din 21—, s poštnino Din 22-50.
Shakespeare-Zupančič, Othello. Broš. Din 19—, po pošti Din 1-25 več.
Molik, Jugoslavija. II. del, 1. snopič. Broš. Din 21—, po pošti Din 1-50 več.
Hobhouse, Liberalizem. Broš. Din 25—, po pošti Din 1-25 več.
Knjige se naročajo pri
Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica št. 54.

Družba Velika gora naznanja tužno vest, da je danes preminula družabnica, gospa
Marija Gruden.
Bodi ji ohranjen blag spomin.
RIBNICA, dne 26. novembra 1922. 4062

Slavensko-Amerikansko trgovačko dioničko društvo u Zagrebu.

Poziv na subskripcijo!

Z svobođenjem in ujedinjenjem našega troimenega naroda zavzeli smo tudi v svetovnem trgovskem prometu važno mesto, in je edino do naših sposobnosti, da to mesto dostojno izpolnimo.

Kakor pa vzlic nesrečno za nas rešenega jadranskega vprašanja zavzemamo velik del vzhodne obale Jadrana, napotuje nas že zemljepisna karta, kje moramo v naši državi stvoriti emporije našega bodočega trgovskega razvoja, da zaigramo primerno vlogo tudi v svetovnem prometu izmene dobrin.

Pred veliko svetovno vojno bila sta na Jadranu zlasti 2 (dva) velika pristanišča Trst in Reka, ki sta koncentrirala v sebi vso pomorsko trgovino našega slovenskega juga, ter so ugledne naše domače tvrdke na teh tržiščih stekle sebi s svojim čestitim in marljivim delom svetoven glas. Vemo, da je vsa kolonialna trgovina šla preko teh pristanišč, ter oživljavala i trgovski promet ostalih hrvatskih in dalmatinskih manjših luk. Na ta način zadobili sta ti dve veliki pristaniški mesti važno vlogo tudi na vso kontinentalno trgovino našega slovenskega juga, pa je naš protivnik dobro vedel, da z odcepljenjem onih luk od našega živega telesa, a v pomanjkanju novih prikladnih središč na Jadranu, osigura sebi velik vpliv na odvodnico vsakega pomorskega naroda, na njegovo pomorsko trgovino in tako sebi ekonomski podjarmi mlado demokratsko državo, ki se dviga na nasprotni strani ponosnega Jadrana.

Sigurno je, da bi ta namera uspevala, da ni vsled probude nekoliko vdanih in za narodno stvar zaslužnih sinov našega naroda iz Južne Amerike in ponosnega branitelja Jadrana Dubrovnika, ter Splita i ostale Dalmacije došlo do projekta, da se osnuje veliko trgovsko delniško društvo, ki bo pod vidikom gori omenjenih načel stvorilo protiutež ambicijam naših protivnikov, ter paraliziralo vpliv pod tujim jarmom stojećih mest na Jadranu.

Ne bi bili vredni naše narodne svobode in ekonomske samostalnosti, ko bi ta ideja začetnikov ne našla razumevanja in moralne in materialne podpore vseh narodnih ljudi.

Proizvodi naše domovine, s kojimi nas je božja previdnost obilno obdarila, in ki iščejo pota na svetovno tržišče, morajo prihajati na jim določeni kraj pod pristno jugoslovensko etiketo, ter vsemu kulturnemu inozemstvu dati dokaze naše trgovske zmožnosti in izvežbanosti kakor tudi izvrstnosti domačih proizvodov.

Ne sme se več zgoditi, da proizvodi naše bogate Jugoslavije, kakor les, cement, duhan, slive itd. prihajajo na svetovna tržišča s posredovanjem tujih prekupcev, ki bogate na račun naše neorientiranosti, da nam se potem še smejejo in z žulji našega naroda pridobljeno bogatstvo upotrebijo za podpiranje političnih aspiracij, ki gredo za našim popolnim podjarmljenjem.

Podpisani osnujejo v to svrhu trgovsko društvo pod tvrdko:

SLAVENSKO-AMERIKANSKO TRGOVAČKO DIONIČKO DRUŠTVO

z osnovno glavnico K 50,000.000.— (Din 12.500.000.—) razdeljeno v 125.000 komadov delnic po K 400.— (Din 100.—) nominalne vrednosti, od katerih izdajajo za sedaj javni subskripciji K 20,000.000.— (Din 5,000.000.—) t. j. 50.000 komadov delnic, dočim se rok, tečaj in način emisije ostanka 75.000 komadov delnic s K 30,000.000.— (Din 7,500.000.—) prepušča ravnateljstvu.

Novo osnovano trgovsko društvo pečalo se bo v zmislu nastopno razloženega:

1.) S kupovanjem in prodajo ter uvozom in izvozom deželnih proizvodov, kolonialne robe in druge robe iz Jugoslavije v inozemstvo, zlasti na prekomorska tržišča in obratno.

2.) S podelovanjem in predelavanjem teh proizvodov po potrebi in industrijskim potom.

3.) S podpiranjem ustvarjanja pogojev za kar najizdatnejši razvoj naše prekomorske trgovine, z otvoritvijo podružnic, agencij in zastopništev, dajanjem pojasnil o cenah, transportnih in carinskih vprašanjih.

4.) Z osnovanjem parobrodarskih zvez z vsemi važnejšimi prekomorskimi tržišči.

5.) Z vsemi strokami, ki so v zvezi s posli pod 1-4.

Za izvršitev ogromne te naloge organiziralo bo SLAVENSKO-AMERIKANSKO TRGOVAČKO DIONIČKO DRUŠTVO takoj po svojem osnutku podružnice v vseh važnejših trgovskih središčih naše države kakor v Beogradu, Ljubljani, Dubrovniku, Splitu, Sušaku, Bakru, Sarajevu in kjerkoli se za to pokaže potreba ter takoj prešlo na dejansko delo.

Pogoji subskripcije so sledeči:

1.) Javni subskripciji prepuščenih K 20,000.000.— (Din 5,000.000.—) delniške glavnice, odnosno 50.000 komadov delnic po K 400.— (Din 100.—) se morejo vpisati in vplačati:

V JUGOSLAVIJI:

pri «SLAVENSKI BANKI D. D.» v Zagrebu, Ljubljani, Beogradu, Bjelovaru, Brodu ob S., Celju, Dubrovniku, Gornji Radgoni, Kranju, Mariboru, Murski Suboti, Osijeku, Somboru, Sušaku, Šabcu, Šibeniku, Velikovcu, Vršču, ter njenih ekspozitur v Monoštoru, Škofji Loki,

pri «JUGOSLAVENSKI INDUSTRIJSKI BANKI» v Splitu,

pri «ZADRUŽNI BANKI» v Splitu,

pri «HRVATSKI ŠTEDIONIČI» v Kotoru.

V JUŽNI AMERIKI:

pri Agenciji SLAVENSKE BANKE za Argentinijo v Buenos Airesu,

pri Podagenciji SLAVENSKE BANKE za Argentinijo, Rosario de Sta Fe (Kuća Jakas, Kokić i Ivančić,

pri JUGOSLAVENSKI BANKI za Chile v Valparaisu, Antofagasti, Punta Arenasu, Porveniru i Natalesu, (Chile) ter

pri roverjeništvu SLAVENSKE BANKE v Limi za Republiko Peru (gosp. Anton Ciurlizza),

v Oruru za Republiko Bolivijo (gosp. Ivan Dubravčić),

v Punta Arenasu za Republiko Chile (gosp. Miroslav Scholz),

v Antofagasti za Republiko Chile (gosp. Ivan Soljančić),

v Santiagu " " " (gosp. Radovan Ježić).

v Valparaisu " " " (gosp. Nikola Vodnizza),

V SEVERNI AMERIKI:

pri GUARANTY TRUST COMPANY, New-York,

pri EMIL KISS, Banker New-York,

pri DEPOSITORS SAVINGS & TRUST COMPANY, Akron, O.,

pri FARMERS TRUST & MORTGAGE COMPANY, Johnstown, Pa.,

pri UNION TRUST COMPANY, Cleveland, O.

pri FARMERS & MERCHANTS NATIONAL BANK, Los Angeles, Cal.

2.) Rok subskripcije traje od dne 10. novembra do dne 15. decembra 1922., za Južno in Severno Ameriko od dne 10. novembra 1922. do dne 15. februara 1923.

3.) O prilici vpisa delnic mora vsak podpisnik vplačati K 450.— (Din 112.50) po delnici (K 50.— [Din 12.50] za državne pristojbine in stroške utemeljenja).

4.) O učinjenih vplaćilih izdajajo podpisna mesta blagajniška potrdila, ki se bodo naknadno izmenjala z izvirnimi delnicami društva.

5.) Pravo repartacije podpisanih in vplaćanih delnic, kakor tudi sklic konstiturajoće glavne skupščine z dnevnim redom v zmislu predpisa trgovskega zakona pridržujejo si podpisani utemeljitelji.

Podpisniki iz obeh delov Amerike morejo protivrednost podpisanih delnic nakazati tudi v tujih plaćilnih sredstvih (čekih na London, Pariz, New-York) v katerem primeru bo SLAVENSKA BANKA D. D. v Zagrebu vršila razmeno ter prebitek odobrila podpisnikom na posebnem bankovnem tekoćem računu, a na njihovo svobodno razpolago.

V Zagrebu, dne 10. novembra 1922.

Utemeljitelji

„Slavensko-amerikanskog trgovačkog dioničkog društva“:

Slavenska banka d. d.
Zagreb.

Miguel Mihanovich
brodnik
Buenos Aires (Argentinija).

Jugoslavenska šumska
industrija d. d.
Zagreb.

Jugoslavenska industrijska
banka d. d.
Split.

I. Miculicich i dragovi
Lima (Perú).

Zagrebačka tvornica
bačava d. d.
Zagreb.

Vladimir Arko
tvornica in rafinerija špirita
likera in konjaka
Zagreb.

Dr. Andro Svilokos
konsul Jugoslavije
Valparaiso (Chile).

Sardina d. d.
Split.

Banaz i Rusko
Dubrovnik.

Jakas, Kokić i Ivančić
Rosario de Sta Fe (Argentinija).

Domače vesti

* **Spominska plošča kralja Petra** v Novem Vinodolskem, na državni praznik, dne 1. decembra bo v Novem Vinodolskem na slovesen način odkrita spominska plošča kralju Petru Osvoboditelju. Ploščo je izdelal kipar Turkalj. Prebivalstvo v Novem Vinodolskem želi na ta način izraziti svojim čuvstvom hvaležnosti do našega velikega vladarja, ki si je osvoboditev naroda postavil za cilj svojega življenja.

* **Francosko poslanstvo v Beogradu.** Kako poročajo iz Beograda, je francoska vlada sklenila, da zgradi v Beogradu za svoje poslanstvo novo moderno poslopje.

* **Pašić v Novem Sadu.** Ministrski predsednik gospod Nikola Pašić je v soboto jutrat prisel v Novi Sad. Na kolodvoru mu je radikalna omladina priredila svečan sprejem. Od mnogobrojne občinstva pozdravljen je Pašić prisel v mesto ter se v saborni cerkvi udeležil svečane zadušnice za pokojnim urednikom »Zastave« Jaso Tomićem. Razen ministrskega predsednika so prisostvovali zadušnici tudi ministri pošte Zarko Miladinović, skoraj vsi radikalni poslanci iz Vojvodine, komandant armije z mnogobrojnimi oficirji ter predsedniki okrožnih in srezkih odborov radikalne stranke v Vojvodini. Opoldne je bil svečan obed v hotelu »Lipa«.

* **Jubilej profesorja Lozanića.** V nedeljo je beograjska univerza proslavila 50letnico znanstvenega delovanja akademika in vseučiliškega profesorja Sime Lozanića, ki slovi zlasti kot kemik. Profesor Lozanić se je odlikoval tudi kot politik. Bil je mnogo let poslanik Srbije v Londonu ter večkrat tudi minister. On je član mnogih jugoslovanskih in inozemskih društev. Njegova hčerka Ana je soproga bivšega notranjega ministra posl. dr. Voje Marinkovića.

* **Za naše dečje domove.** V proračunu ministrstva za socialno politiko je za novo proračunsko leto predvidena vsota 500.000 dinarjev za ustanovitev novih dečjih domov, ki se bodo zgradili v večjih mestih Jugoslavije.

* **Dom za novinarje.** Člani osište sekcije Novinarskega združenja namenjajo predlagati na skupščini zagrebške sekcije »Jugoslovanskega novinarskega združenja« ki se bo vršila dne 2. decembra v Zagrebu, da se posreduje pri vladi, da odstopi graščino barona Gutmanna v Orahovici, ki stoji sedaj prazna, Novinarskemu združenju, katero bi tam uredilo »Dom za novinarje«.

* **Kje naj bo sedež pomorske oblasti?** Narodni poslanci iz Dalmacije brez razlike politične stranke so se prošli četrtak sestal v Beogradu na konferenco, katere se je udeležil tudi minister dr. Ivan Krstelj. Na konferenci se je razpravljalo o tem, katero mesto Dalmacije naj bi bilo sedež naše pomorske oblasti. Do končnega sklepa ni prišlo, verjetno pa je, da sedež te oblasti ne bo mesto Split.

* **Akcija invalidov.** Kako poročajo iz Beograda, je odbor 100 invalidov imel prošlo soboto svojo sejo, na kateri so delegati, ki so bili sprejeti pri kralju, poročali o kraljevem zanimanju za invalidsko vprašanje. Kralj je obljubil, da bo založil vso svojo avtoriteto, da se bedno stanje invalidov čim prej izboljša. Poročilo je bilo sprejeto z navdušenimi klici kralju. Odbor je sklenil, da se dne 2. decembra, ko se sestane narodna skupščina na sejo, priredi v Beogradu velik miting, na kateri bodo povabljeni dobrovoljci, četniki, uradniško združenje, ženska dobrodelna združenja, vsa profesionalna združenja in vsi invalidi iz beograjske oklice.

* **Napad na Stjepana Radića.** Kako poročajo Radićev »Slobodni Dom«, je neki frankovec vrgel skozi okno v sobo predsednika Hrvatske republikanske seljačke stranke, Stjepana Radića, dne 24. novembra ob 10. zvečer dva precej velika kamna. Šipa na oknu je bila zdrobljena in so se koščki stekla razleteli daleč po sobi. Druge nosarče pa ni bilo. Uvedena je preiskava.

* **Za gladojuče v Rusiji.** Delegati narodnega odbora za pomoč gladojučim v Rusiji so nakupili 40 vagonov sladkorja, 2 vagona mila in 100 vagonov konzerviranega mesa. Ves ta živež se preko Carigrada prepelje v Odeso. Transport bo spremljal član odbora g. Gjorgjević, ki bo v spremstvu člana Nansenove misije blago razdelil med gladojuče v Rusiji. Pomožni odbor pripravlja nov transport.

* **Prepoved madžarskih gledaliških predstav.** V zadnjem času obiskujejo mesta in trge v Vojvodini različna madžarska kabaretna združenja, o katerih se domneva, da jim ne gre le za prirejanje umetniških komadov, ampak v prvi vrsti za širjenje tajne propagande v korist Madžarske. V svrhu propagande so hoteli Madžari tudi v Velikem Bečkereku obnoviti potujoče gledališče, toda ministrstvo prosvete jim je prepovedalo v bodoče prirediti predstave.

* **Imenovanja v vojaški službi.** Imenovani so: za pomočnika Dravske divizijske oblasti pešadijski polkovnik Miloslav Živković, dosedaj komandant Ljubljanskega vojnega okrožja; za komandanta ljubljanskega vojnega okrožja peš. polkovnik Mihaelo Nedić, dosedaj komandant III. območnega odseka; za koman-

danta II. artiljerijske podoficirske šole artiljerijski polkovnik Sava Trifković; za komandanta 2. divizije Dravske artiljerijskega polka art. major Zivorad Požić, na službo v adjutanturo Njeg. Velikantstva kralja je pridelen konjiški major Vladimir Seunig; za adjutanta Dravske artiljerijske brigade je imenovan artiljerijski major Dobrivoj Stojanović; za adjutanta 2. Dravskega artiljerijskega polka kap. II. razreda Dragutin Grozdanić; major Jaroslav Koser je od Dravske divizije premeščen k vojnemu okrožju Otočac. — Sodnemu oddelku Dravske divizijske oblasti je dodeljen na službovanje sodni kapitan I. razreda dr. Anto Marčič. Za vojaškega preiskovalnega sodnika Dravske divizijske oblasti je imenovan administrativni kap. II. razreda sodne stroke Milan Kolar.

* **Našim novim naročnikom.** Vsi oni, ki se naročijo na »Jutro« še do dne 5. decembra, dobijo začetek našega novega senzacionalnega romana »Obsojenec« v ponatisku, ako to pri naročilu izrecno zahtevajo. — Uprava »Jutra«.

* **Smrtna kosa.** V Ljubljani je umrl večeraj gospod Ciril Prijatelj, strokovni uradnik Kmetijske družbe, star šele 30 let. Pogreb se vrši danes ob štirih popoldne iz hiše žalosti Dalmatinova ulica 1 na pokopališče k sv. Kristofu. — V Vincah pri Sodražici je umrla gospa Marija Gruđen, lesna industrijalka. — Dne 20. novembra je umrla v ormoški bolnici v 35. letu starosti gospa Marija Tramsšek, roj. Pavličič, iz Sv. Miklavža. Pogreb se je vršil dne 22. novembra iz Ormoža k Sv. Miklavžu in je pokazal, kakšno spoštovanje je uživala pokojnica pri vseh, ki so jo poznali. — Blag jim spomin, preostali pa naše sožalje!

* **Smrt Sokola.** Iz Iga nam poročajo: Sokolsko društvo na Igu je zadel zopet hud udarec. Komaj so se zacelile rane, povzročene po izgubi br. staroste Alojzija Minattija, je neizprosna smrt zahtevala zopet drugega našega delavca br. starosta Alojzija Cominno, posostnika opekarne v Dragi pri Igu. Dne 25. novembra se je na večer vračal z Iga domov, a na potu ga je zadela kap in je obledel na mestu mrtve. Bil je zelo zaslužen za društvo, kajti le z njegovo delavnostjo in dobro voljo se je začel graditi Sokolski dom, ki je danes že pod streho. Ni Ti bilo dano dragi brat, da bi se vsaj enkrat z nami vstrel veselil v našem domu, zato Ti pa ostane trajen spomin. Srčno sožalje izrekamo Tvoji družini. Zdravo — Na svidenje nad zvezdami.

* **Važno za družine umrlih državnih uslužbencev in za sluge državnih oblasti.** Ministrstvo financ je obvestilo tukajšnje finančno delegacijo z razpisom z dne 25. oktobra 1922 D R br. 142.060, da je ministrski svet na svoji seji od 9. oktobra 1922 v sporazumu z finančnim odborom narodne skupščine med drugim sklenil, da pripada od 1. oktobra 1922 dalje družini umrlega državnega uslužbenca poleg posmrtnine tudi enomesečni drag. doklad umrlega, ako je imel za svojega življenja pravico do te doklade in v kolikor obstoje krediti v budžetu za leto 1922/23. Daje se je bistveno izpremenilo določilo čl. 28, t. 6. zakona o drag. dokladah z dne 28. febr. 1922. Dočim so bili po starem besedilu izključeni od rodbinskih doklad vsi sluge z imetjem, od katerega so plačevali na leto več nego 5 Din neposrednega davka, je z veljavnostjo od 1. oktobra 1922 razlikovati: 1.) sluge z najmanj petletno nepretrgano državno službo izgube rodbinske doklade le, če plačujejo od imetja več nego 30 Din letnega davka, 2.) sluge z manj kot petletno službo pa, če plačujejo v mestih več nego 10 Din, a v trgih in vaseh več nego 5 Din 3.) pri slugah, ki nimajo drugega imetja, kot samo hišico z enim stanovanjem in v tem stanovanju prebivajo, se davek ki ga plačujejo za to stanovanje, v obče ne jemlje v ozir.

* **S transportom bivših ujetnikov iz Rusije** je prisel v soboto v Maribor tudi 13letni poljski deček Vladislav Izmanowsky, ki se je v tihotaplil v transport v Varšavi. Deček trdi, da so mu boljše viki ubili starše in da sedaj nima nikogar, ki bi skrbel zanj. Zato se je na slepo srečo podal v svet. Deček se nahaja začasno z bivšimi ujetniki v karanteni mariborske vojaške bolnice, odkoder ga bodo čez nekaj dni oddali Zasliči deček, dokler se ne ugotovi njegova domovinska občina.

* **Sola za rezervne pomorske častnike.** Kako poročajo iz Šibenika, se je te dni otvoril tamkaj tečaj za rezervne pomorske častnike. Tečaj obiskuje samo 18 kandidatov.

* **Une bocherie francaise.** Francoski tehnik »L'illustration« je prinesel ob prikli poroke Viljema Hohenzollerna karikaturu, v kateri je narisal kot eno nevestinih družic — smrt. Ta slika je razžala umetniško fini okus gospoda M. Z. ki pravi zdaj v torkovem »Slovenskem Narodu«, da je ta slika »une bocherie francaise«, »hujša bocherie, nego katefrakoli izmed onih, ki so jih zakrivilji Nemci... kdaj med vojno v krvni pijanosti bojnega polja!... — Gospod M. Z. Vi niste nikoli bili na fronti. Vi niste neposredno videli strahovite košnje, k jo je vršila smrt skozi pet let na stotine kilometrov dolgih frontah po zaslugi Willyja. Nikolke in drugih velikih žrečev moloha Kapitla. Ko bi bili Vi videli naenkrat stiritisoč mrtvih in umirajočih, kakor sem jih videl jaz (ne da bi se s tem postavljali), bi pisali dru-

gače. Kot javni funkcionar, bi menil, ste mogli dobiti vsaj nekaj vplogleda v ono še grozotnejšo žetev, ki jo je obhajala in s katero se je opajala smrt po zaslugi istih krvnikov v etapi in zaledju. Ali se niste domislili nečutenih mud, ki jih je moralo prestajati prebivalstvo od soldateske, ali niste gledali obupnega umiranja ranjenecv in bolnikov, niste videli milijonov umirajočih od gladi, milijonov mater, ki so morale in morajo zreti, kako umirajo otroci na njih medlih grudih, ali ne veste, koliko življenj je pomoril glad, predno so bila rojena, predno so bila spočeta — da zdaj gospodu Willyju niti ne privoščite poročne družice, ki si jo je zaslužil bolj kakor Džingiskan in Timurlenk? In najzlastnejše je, da se najde »napreden« list in priobči vrstice, v katerih se iz »estetskih« ozirov graja Francoze, če hočejo vsaj nekoliko iztrstati svoj gnjev do moža, ki jim je pomoril štiri milijone njih najboljših na lastnih trpeh francoskih tleh! — S. Ferjančič.

* **Amerikanska moka.** Velemlin Majdič v Kranju nam poroča, da je kupil večje količine amerikske pšenice, ki že dohaja. Milin prične takoj mleti moko iz te prvovrstne pšenice ter bo v nekaj dneh moka po nizkih cenah že v prometu. — Informirali smo se in izvedeli, da je 20 vagonov te pšenice že dospelo v Ljubljano. Pričakovati je, da se bo carinska manipulacija izvršila z vso nagloto ter da se tudi nadaljnji transport blaga čim najbolj pospeši. Vsako zavlačenje poveča stroške (stojarina!) in podraži blago.

* **Po »Narodovi« metodi.** Po isti metodi, po kateri razpravlja »Slov. Narod« stvarni spor med ministrom za soc. politiko in ministrom poljoprivrede, tretirajo to vprašanje tudi mnogi beograjski listi. Tako piše Krsta Cievarić v svojem dnevniku: Mi stojimo pred dilemo: »ali da žrtvujemo svinje, to je da pustimo na še prašice oditi v Italijo, kjer naj služijo prehrani naših neprijateljev ali pa da žrtvujemo ministre, to je, da pustimo kmetijske oditi iz vlade. Ako žrtvujemo prasce, bomo imeli samo škodo; korist je dvomljiva. Ako žrtvujemo ministra, ne bo nobene škode; korist bo ogromna. Čuvajmo prasce, žrtvujmo ministre«.

* **Ponovna obravnava proti majorju Stenzlu.** Bivši orožniški major Vladimir Stenzl se je pred tedni pri sodnem stolu v Osijeku zagovarjal zaradi raznih zločinov, izvršenih nad srbskim prebivalstvom v Sremu za časa svetovne vojne. Bil je od obtožbe oproščen. Sedaj pa je stol sedmorice razsodbo kasiral ter odredil novo razpravo, ki se vrši dne 28. decembra pred stolom sedmorice.

* **Neljub incident na meji** je doživela neka trgovka iz Gorenje vasi. Brez potnega lista je obiskala svojo sestro v zasedenem ozemlju, a ko se je vračala, jo je prišla naša mejna straža, jo aretirala in izročila orožniški postaji, kjer pa so jo svedra zopet izpustili.

* **Tragična usoda ubeglega kaznjencea.** Te dni je skušal tatvine in goljufije že čisto predkaznovani Jožef Palfi pobegniti iz subotičke ječe. Po vrvi se je spustil iz drugega nadstropja na tla, a sredi pota se mu je vrva raztrgala in strmoglavil je na tla, pri čemer si je zlomil obe nogi in roki. Bori se s smrtjo.

* **Požar.** Javljajo nam iz Središča ob Dravi: V noči od 22. na 23. novembra je upepelil požar hišo in gospodarsko poslopje posestnika I. Modrnjaka. Le po žrtvovalnemu delu požarnih bramb iz Središča in Grab pri Središču se je zahvaliti, da je bil ogenj lokaliziran in da ni zgorel ves gornji središki trg, kjer je še večina hiš s slamo kritih. V najbližji sosedščini pogorelega poslopja se nahajajo tudi obsežna skladišča trgovske trdnice M. Robič, ki sta jih požarni brambi z največjim trudom ubranili. Za njihov trud jim gre res vse priznanje!

* **Pogorela je v noči od sobote na nedeljo v Novem Sadu konfekcijska tovarna »Rapid«.** Požar, o katerem se že ne ve, kako je nastal, je uničil vso tovarno z blagom vred. Tovarna »Rapid« je bila v zadnjem času posebno zaposlena z izdelavo zimskih službenih oblek za poštne uslužbence.

* **Mariborski vlomilci na delu.** V Mariboru v zadnjem času skoro ne mine nedelja, da bi ne zaznamovali kakega vlom ali roparskega napada. Prošlo nedeljo je bilo vlomljeno v pisarno odvetnika dr. Boštjančiča na zelo prometni Aleksandrovi cesti v neposredni bližini policijske stražnice. Vlomilec je hotel imeti pred vsem denar, ker je odprl vse omare in mizice, ni se pa dotaknil knjig, pisalnih potrebščin in pisalnega stroja. K sreči v pisarni ni bilo nikakega denarja.

Dr. Boštjančič je že šteti mariborski odvetnik ki so jih to leto obiskali vlomilci. Pred mesecem so podnevi odnesli dr. Rosini čisto nov pisalni stroj. Umetno bi bilo, če bi si varnostni organi poleg nočnih ptic ogledali včasih natančneje tudi dneve in nočne ptice.

* **Okraden slikar.** Akademikemu slikarju E. Cincaku v Subotici so pokradli neznani zlikovci iz njegovega stanovanja celo kolekcijo novo izvršenih slik v vrednosti nad 100.000 kron. Za tatovi ni nobenega sledu.

* **Amerikanska moka.** Oddelek za socialno politiko objavlja: Trdnica Alojzij in M. Zorman v Ljubljani je dobila ameriške moko. Cena, ki se je uradno ugotovila kot primera, znaša pri prodaji na drobno 23.80 K.

* **Podružnica Jugoslovenske Matice** v Litiji priredi dne 2. decembra t. l. ob 8. uri zvečer v prosti hi. Sokolskega doma v Litiji, družabni večer z občinstvom anoredom. K obilni udeležbi vabi odbor.

Smrtna nesreča na Grintavcu

Avskultant Josip Turk t.

Letošnje leto je posebno nesrečno za naše planinstvo. Pripetila se je znana smrt na nesreča na Bambergovu poti na Triglavu, potem ona na Srednji Ponci in sedaj na Grintavcu.

V soboto popoldne se je odpravila s kamniškimi vlakom v gore družba ljubljanskih turistov, med njimi gg. avskultant Josko Turk, žel. asistent Hinko Širčelj, tipograf Janez Bitenc z gospo, žel. revident Merzelj, nadučitelj Ivan Tavčar in magister Stanko Kmet. Pohiteli so na Colzovo kočjo z namenom, da poskusijo pristop na Skuto.

Nameravana tura je v običajni poletni dobi brez posebnih opasnosti, mogoča je tudi sredi zime, v januarju. Koncem novembra pa so takšne ture radi novega, še prenzkega in neuležanega snega in radi poredice na skalah, ki štrle iz snega, ne samo prav težavne, ampak izredno opasne tudi za dobro izvežbanega planinca.

V nedeljo so se 4 imenovanih turistov odpravili na pot iz Colzove kočje čez Mala vrtica in odtoč levo zapadno do žleba ali doline med Velikim Grintavcem in grebenom Malega Grintavca. Tu so se ustavili in iskali markacijo. Avskultant Turk se je ločil od družbe in se kljub odločnim svarilom spustil najprej kakih 100 m v dolino, jo prečkal in se potem vpenjal naravnost po steni navzgor, do čim so tovariši ostali na grebenu, ki ga nekateri imenujejo »Mali Grintavec«. Turk je dospel še kakšnih 20—30 m nad svoje tovariše, preplezal potem še eno steno in dospel na strmo snežišče, pod snegom je bila še trava, — tu pa je nenadoma zdrsnil.

Iz družbe, ki ga je čakala na »Malem Grintavcu«, se je baš ta hip nekdo ozrl kvišku, kje da Turk ostaja, in je zapazil njegov padec. Nesrečnež je drvel z velikanjsko brzino po strmem snežišču in čez stene približno 150 m navzdol ter izginil turistom izpred oči. Njegov cepin je ostal na mestu padca trdno zasajen v sneg, kar kaže, da je nesrečni planinec to potrebno orodje v kritičnem trenutku morda slučajno ali pa iz presenečenja izpustil ter tako izgubil glavno svojo tehnično oporo, ki je na takšnih mestih neobhodno potrebna. (Slučaj je torej deloma sličen, kakor pri t. Cerku, ki je dal cepin iz rok, svojim tovarišem.) Nesreča se je zgodila ob pol 1. uri popoldne.

Družba je na to sestopila s potrebno opreznostjo, da poišče ponesrečenca. Precej globlje je našla najprej krvavo sled in še nižje pri neki skalni mrtvo truplo ponesrečenega tovariša. Očividno je med padcem večkrat treščil z glavo ob skalo z vso močjo, kajti lobanja je bila razbita, da so izstopili možgani, in mu je bil ves obraz okrvavljen. Smrt je bila brezdvomno nastopila takoj že pri prvem udarcu.

Tovariši so se vrnili v kočjo po nosilnice in vrvi, da prenese ponesrečenca, ker je pa čas za povratek že pričel potekati, so morali oditi na Kranj in se vrniti po truplo še le danes. Avizirani so tudi vodniki, da se udeležijo prenosa. Iz Ljubljane sta pohitela po svojega ljubljene brata gg. Rajko in Albin Turk.

Pokojni Josko Turk je spadal k mlajši generaciji »Drena« in je bil znan kot zelo podjeten, neustrašen in vstrajen planinec, obenem pa tudi zelo priljubljen in vesel tovariš. Tudi na večer pred nesrečo je v kočji zabaval svojo družbo s harmoniko. Bil je tudi navdušen smučar in planinski fotograf; star je bil 25 let, avskultant tukašnjega sodišča. Že iz srednje šole udan planinarstvu, vesel, toda trezen mlad mož. Na svojih turah je bil popoln abstinent. Studiral je na Dunaju in studije dovršil v Pragi.

Pokojnik je sin občesploštanega dolgoletnega mestnega svetnika, bivšega deželnega poslanca g. Josipa Turka, posestnika in prevoznika v Ljubljani. Vest o nesreči je v vsem mestu napravila globok utis in vzbudila sočutje, zlasti pa še pri vseh onih, ki so bodisi kot soščolci bodisi kot planinski tovariši pokojnika poznali in ga zato znali ceniti. Težko prizadeti rodbini naše najtoplejšo sožalje nad nenadno bridko izgubo.

Zborovanje v korist mariborske mladine

Maribor, 27. novembra.

Prošlo nedeljo se je vršil v Mariboru ustanovni občni zbor Društva za podporo revne ljudske in meščanske šolske mladine. Sestanek, ki je bil lepo obiskan s strani učiteljskega ter zastopnikov uradov, karitativnih korporacij in staršev, je vodila in otvorila s izpodbojajnim govorom ravnateljica ga. Stupca. Poudarjala je, da nas kliče nastopajoča zima k nadaljevanju šolekoljubnega podpiranja revne šolske dece, za kar so Mariborčani ustanovili že leta 1874 posebno podporno društvo, katerega člani so

bili tudi slovenski rodoljubi dr. Šernec in drugi. Društvo je z majhnimi odmori do preobrata zelo marljivo delovalo. V času neznozne draginje šolskih potrebščin, ko bi treba že ob vstopu otroka v prvi razred ljudske šole najmanj 100 kron in v prvi razred meščanske šole vsaj 400 kron, moramo delovanje tega društva, ki je že dobilo novopotrjena pravila od vlade, takoj intenzivno obnoviti in sicer za vso revno šolsko dečo brez ozira na vero ali narodnost.

Tudi okrajni glavar dr. Lajšič je postal v kratkem nagovoru stvarna in koristna navodila za delovanje društva ter je izrazil željo, da najhje to najnovejše šolekoljubno delo čim največ razumevanja med mariborsko javnostjo, zlasti v premožnejših krogih.

Za predsednico društva je predlagal nadučitelj g. Vabič ravnateljico go. Stupca, kar je bilo z navdušenjem sprejeto. Ga. Stupca je izvršila tudi vse pripravljene posle za osnivanje društva. Soglasno je bil izvoljen tudi ostali odbor: gospe prof. Matkova, Wegererjeva in dr. Zakrjaskova ter gg. dr. Kerševan, dr. Novak, dr. Reisman, bančni ravnatelj Skušek, katehet Spali in najučitelj Vabič. Društvu želimo mnogo uspehov.

Objave

* **Pevci ljubljanskih pevskih zborov!** Zadnja vaja za Adamičev koral »Ti ki si nas ustvaril« s spremljevanjem fanfar se vrši v torek, dne 28. novembra točno ob četrt na 7. zvečer v veliki dvorani hotela Uniona. Kdor se vaje ne udeležuje sme na koncertu 1. decembra nastopiti. Po vaji razdelimo poseben znak, ki upraviči pevce do skupnega nastopa. Arhivarji naj prinese note seboj! Vsi in točno! Odbor »Zveze«.

* **Društvo stanovanjskih najemnikov za Slovenijo** in Ljubljani opozarja, da se vrši prihodnja javna odborova seja v sredo, dne 29. novembra, ob 20. uri v veliki dvorani Mesinoga doma. Društvena pisarna daje članom dnevo od 18. do 20. ure informacije Sv. Petra cesta št. 12, pritrilčno, desno.

* **Gremij trgovcev v Ljubljani** objavlja: V smislu zakona, razglašene v »Uradnem listu« z dne 23. maja 1922 št. 52 se proslavlja vsako leto dan 1. decembra v spomin na proglas ujedinitelja Srbov, Hrvatov in Slovencev kot narodni praznik. Gremij trgovcev obvešča o tem vse svoje člane s pripomnjo, da bodo na ta dan trgovine zaprte.

* **Razprava o novi uvozni carinski tarifi.** Gremij trgovcev v Ljubljani naznaja, da se bo vršila razprava o novi uvozni carinski tarifi za drogerije, parfumerije, vegetabilije, toaletne potrebščine, specerijsko, kolonijalno, materialno blago za barve in živila, za trgovino z vinom, kisom in spirituozii, za deželne pridelke in semena danes, dne 28. t. m. ob 7. uri zvečer v gremijalni pisarni

* **Podoficirsko podporno društvo območja Dravske divizijske oblasti v Ljubljani** priredi na dan 30. novembra t. l. v veliki dvorani hotela »Union« plesni večer pod pokroviteljstvom komandanta Dravske divizijske oblasti pukovnika g. Mil. J. Vučkovića. Sodeluje godba Dravske divizijske oblasti pod osebnim vodstvom kapelnika g. dr. Čerina. Odbor vabi vse gg. rez. oficirje in bivše daljeslužbe podoficirje k tej prireditvi. Vstopnina 10 Din za osebo. Začetek točno ob pol deveti uri. Čisti dobiček namenjen je za podpore podoficirskih družin. Ako se komu ni dostavilo vsled nevednosti naslova vabilo, naj ga blagovolji zahtevati pri naredniku Sosiču v vojašnici Vojvode Mišiča objekt YIV. (belgijska vojašnica) Vstop dovoljen same vabilom. — Odbor.

* **Kmetijski pouk po deželi.** Oddelek za kmetijstvo priredi po deželi sledeče poučne sestanke in predavanja v prvi polovici decembra: 1.) V nedeljo 3. decembra v Rovtahu (pom. okr. ekonomata Matjašič o pravilnem obrezovanju, čiščenju, gnojenju sadnega drevja, o ravnanju z močtom), v Kostanjevici (pom. okr. ekonomata Ambrož, o racionalnem gnojenju) in v Starem trgu na Štajerskem, v župnišču (okr. ekonom Wernig, o perutniarstvu in prašičereji). 2.) Na praznik dne 8. decembra v Mežici na Koroskem (okr. ekonom Wernig, o uporabi umetnih gnojil, o oskrbovanju travnikov in umni živinoreji). 3.) V nedeljo dne 10. decembra v Prevaljah (iste predavanje), na Uncu (pom. okr. ekonomata Matjašič o živinoreji). 4.) V ponedeljek, dne 11. decembra v Logatcu, v sredo dne 13. decembra v Gornji vasi in v četrtek dne 14. decembra v Gor. Logatcu (praktični tečaj o obrezovanju sadnega drevja, pom. okr. ekonomata Matjašič).

* **Darilo.** G. Franjo Pribik je daroval Jugoslovanski Matici znesek 60 Din kot odgovor na napad v »Volksstimme«. — Iskrena hvala!

* **Zgubila se je zlata ženska ura z usna» zapestnico.** Pošteni najditelj naj jo odda proti nagradi na policiji.

Vremensko poročilo

Ljubljana, 27. novembra 1922.

Ljubljana 306 m nad morjem

Kraj opazovanja	ob	Zračni tlak	Zračna temperatura	Veter	Oblačno 0—10	Padavine mm
Ljubljana	7.	757.0	2.3	sev. zap.	oblačno	—
Ljubljana	14.	758.7	3.2	sever	v. obl.	—
Ljubljana	21.	763.0	—1.7	brezvetra	j. obl.	—
Zagreb	7.	756.8	3.0	vzhod	dež	10
Beograd	7.	—	—	—	—	—
Unaj	7.	758.6	0.0	z. zap.	oblačno	1.0
Praga	7.	760.4	—4.0	sev. zap.	jasno	1.0
Inomost	7.	763.8	—2.0	sev. vzh.	sneg	22.0

V Ljubljani barometer viš. temer. niska. Bolnice vzhaja ob 7-19. zahaja ob 18-16

Obsojenci

Ekvipaža zapusti drevored in se potopi v šumo. Vroč rastlinski zadah struji iz visokega listja, ki se z obeh strani boč nad cesto. Drevored sikomor se nadaljuje, cesta seka šumo, pragozi. Da ne vidiš ceste, bi mislil, da še ni človeška noga todi stopala. Vsa prvotna divjost prašume se ti odkriva in vsa njena bohotnost. Vkljub temu pa stoji tukaj še le deset let, do zadnje bilke jo je človeška roka presadila na ta kraj. Nič manj nego štiri milijone debel so porabili, tretjino z gora. Ogromnost tega podjetja je imela tem večji uspeh: Vse te množine cedar, hrastovja in smrečja so se aklimatizirale skoraj hipoma na tem orjaškem, nalašč za nje usvarjenem ozemlju.

V manj kakor enem letu so vznikile iz zemlje množice prapreti, grmičja, mahu, jagodi, gosčave, bičevja, šikare in one nerazdružno zveržene zajedave ovijalka, ki ji v Louisiani pravijo «španska brada». Suma je kmalu pričela neomejeno poganjati in se zgoščati. Kmalu se je v njej udomačila zverjad, prehod skozi to gosčavo bi bil mogoč le s sekuro v roki. Z blazin svojega voza je Mac Head Vohr gledal na to prirado, ki jo je on prestavil semkaj, in nasmešek mu je zaigral okrog gospodolovnih usten, prsa so se mu razširila. Dasi ni bil več lahko dostopen ponosu, ker so ga uspehi preveč razvabili, je vendar občutil nekaj kakor ponos pri misli, kako je bilo tukaj pred desetimi leti in kako je danes.

Rjavci peketajo, ekipaža živahno drdra. Cesta se zavija in se polagoma vzpenja do prvih pobočij griča. Suma se zgošča in sprejema cesto, kakor

2

v toplem dehtečem objemu, kakor objemu ženske. Prvič na vsej vožnji se zdravna sedaj tudi gospodična Mac Head Vohr na blazinah. Nozdri se ji streseta in vsrkavata mogočni sladki vonj zabujenega drevja. S skoraj nezavedno ljubeznivo kretnjo objame deklica rame svojega očeta, kakor da sta je prevzelo gozdno dehtenje in sladki šelest.

Gluhi gošči sledi zračnejša. Tu pa tam zazeleni travna čistina, kakor pašnik v visokih gorah. Cesta se sedaj vzpenja strmo in naravnost čez pobočje proti vrhu. Na levo in desno se širi pogled čez pokrajino do robov obali, se potaplja na zapadu v ocean in ob jema na iztoku osmi izliv z daljnim levim bregom. Konji se poživijo. Po deseti milj vožnje prispe vprega naenkrat na vrh nasipa, pod okroglo stebrovje. Belvedere. Tu je vrh umetnega griča. Od tod se ti odpira pogled na tisoče kvadratnih milj vsenaokrog te zgradbe s stebri. Mac Head Vohr je to zgradbo posvetil pramateri človeštva. Evi, ženi Adamovi. — In gospodični Mac Head Vohr je ime Eva.

Ta trenutek jo oče pokliče po ime nu. Odkar mu je hči svojo roko ljubazljivo položila na ramo, se je oče smehljaj. Ne moreš si misliti nič bolj tujega, kakor je smehljanje teh usten, smehljanje, ki se širi kakor brazgotina sablje sredi strašne trdnosti tega ledenega obraza, kakor izklesanega s sekuro. Ekipaža se ustavi tik pod stopnicami razglednega svetišča.

Jekleni nasmešek se obrne rožnatemu nasmešku ki se je razvel na ustnih gospodične Mac Head Vohr in nenaavadno olepšal njen obraz ter razjasnil ter poživel njeno bierno bledico.

«Nočeš li izstopiti, Eva, in se nekoliko šetati okrog svetišča?»

Vrhunec griča je pokrivala angleška ruša, obdana z mramornimi balustradami. Tu pa tam so jih prekinjale pompejske klopi s hrbtnimi in stranskimi naslanjači. Eva Mac Head Vohr je včasih rada posedala na teh klopeh. Njeno vitko telo se je v dobro preračunanih legah dobrikalo razgretemu mramorju, na katerem se bolje spočiješ, kakor na divanu.

Toda njena fantazija se je danes sprehajala drugod:

«Ne, guverner!» mu odgovori . . . (očetu je vedno rekla «guverner», ker je iz ponosa in laskanja rada v razgovoru spominjala na visoko mesto in moč tega moža, svojega očeta, ki pa jej noče biti nič drugega, kakor poslušen suženj) . . . — «Ne, guverner! Raje bi . . . pa le, če ti ni neprijetno ali če te ne zadržujem . . .»

«Kaj pa, ljubček?»

«Raje se vrniva po prirodnem parku in se ustaviva na visečem mostu, med obrežji, da se nasrkava svežosti reke . . .»

Mac Head Vohr pogleda na uro. Niti pri svoji hčerki ni pozabljal, da se sestane ob 7. in petnajst minut Vrhovni svet šefinženjerjev v Veliki palači. Toda povratek po levi obali bo jedva daljši, kakor po desni, in konji so še sveži. Guverner se s koncem svoje palice dotakne voznirove rame in ukaže: «Prirodni park!»

Kadar je Mac Head Vohr govoril s svojo hčerko, je glas zvenel poln miline. Tako govore zaljubljenici, kadar si najbolj zaupajo. Kadar je pa ukazoval, je guverner govoril, ne da bi sam to hotel, s svojim običajnim glasom, krapkim kakor bron in rezkim kakor jeklo. Z glasom, ki ga še ni nikdo slišal, ki bi pri tem ne bil občutil strahu ali ne-

ugodja. Ko je izrekel svoj ukaz, so konji kar sami potegnili, brez biča, kakor da žele pobegniti.

2. Bloki.

Kočija je zavozila na viseči most, ne da bi zmanjšala svojo brzino. Most se je zazibal, kakor struna in voz je zabrzal čezenj, kakor lok. Jasen glas je zavnel nad reko.

Čez osmi izliv ni vodil most v navadnem smislu besede. Saj bi delal le napotje parnikom. Trideset podvodnih tunelov je spajalo obe nabrežji. Zvrtali so jih za potrebe prometa. Odpirali so se v najnižjem delu umetnega parka, v bližini nabrežij in nakladališč. Guverner se je na svojih izprehodnih voznjah podajal navadno na nasprotno stran svoje državice, najraje na svoj umetni grič. Da se prejelje na nasprotni breg, bi se bil torej moral posluževati enega od tridesetih tunelov ter se enolično vozikati navzdol in navzgor. Da si prihrani to prometno sredstvo, si je dal napet čez reko ogromen viseči most.

Pred štiridesetimi leti, še pred slavnostnimi štrasburškimi poizkusi, ki so tako razvili radiotehnično znanost — takrat torej, ko je še vse verjelo na uspešnost visokih anten — so na starem otrovu, pozneje imenovanem «prirodni park», zgradili sedemsto metrov visok jeklen stolp, mnogo jačji, kakor bi bilo potrebno po njegovem namenu. Ta stolp, za tretjino višji od umetnega griča samega, je bil v zračni črti oddaljen kakšni dve milj od njega. Problem je bil torej, kako napeti z vrha griča na do drugega stolpovega nadstropja na daljavo dveh milj lok, pravzaprav votlo jekleno cev, ki bi nosila most in ki bi brez vsakršnega stebra, samo z močjo svoje lastne napetosti kljubovala vsem naj-

hušjim mekanskim ciklonom. Štirigigovi inženjerji so ta problem rešili brezhibno. Zvezno brv so sestavili iz jekla, otrjenega z marcijem, in iz kristala, izpostavljenega na tri pro mille zlatemu izžarevanju. Irtočni konec brvi, na prirodnem bregu, so naslonili na jekleni stolp ter v to svrhu še pojačili njegovo armaturo. Zapadni konec pa so zasidrali med dve marmorni balustradi pod svetiščem Evo vrh razglednega griča. Drznost in eleganca te konstrukcije je navdušila celo gospodično Evo Mac Head Vohrovo, čeprav se ona navadno ni ogrevala za novotarije, ampak le za starine. Graditelja te jeklene brvi sta bila brata Ferrati, inženjerja, Peter in Andrej, pravzaprav polubrata. Pričela sta s tem svojim delom karijero, ki bi bila lahko postala sijajna in vsaj eden njiju se je potem zares podal na to pot.*

* Po naziranjih in ženjerjev iz leta 1920, je bil seveda takšen most gol nesmisel ali nemožnost. Toda že dolgo pred letom 1900, se je takšna konstrukcija že uresničila. Nič ni logičnejše, ko da si mislimo iznajdbo nove kovine, marcija, ki se bo v majhnih množinah primešavala jeklu in mu potrojila trdnost. Nič ni prirodnejše, ko da si predstavljamo iznajdbo kristala, kateremu je z neko vrsto radijeve elektrolize primešana malenkost zlata. S tem bo dosežena leta 1920, še neznana trdnost in otvorenje bodo čisto nove konstrukcijske možnosti. Francoski um je na svojih slavnih poizkusih v Strasbourgu in Nancyju utemeljil novo znanost, radiotehniko, ki je leta 1920, sploh še niso poznali, leta 1990, že prav dobro, danes, ko pišemo 2130., je pa ona sploh temelj vsega človeškega znanja . . .

(Dalje prihodnjič)

Zvonko Predan
nadučitelj
Fanci Predan roj. Mihelčičeva
uč. tajnica
poročna 19. novembra 1922
Ptujška gora Ljubljana
4053

Razno perilo
za dame, gospode in deco
84/1 priporočila trvdka
A. & E. Skab rne Ljubljana
Mestni trg 10
POTNIKA 404
dobro vpeljanega v galanterijski stroki,
sprejme veletrgovina. Ponudbe pod
„Guma“ na Anončno družbo Aloma
Company, Ljubljana, Kongresni trg 3/L.

MARASKINO MORPURGO.
Čašica tega delikatnega likera je nepopisen užitek!
Priporočamo: **Cognac Dalmatia Medicinal** in druge
izbrane likerje, žganja, ekstrate in sirupe.
Prva odlikovana dalmatinska parna destilacija
V. MORPURGO, SPLIT 73/1
Zastopnik: **Adolf Kordin**, Ljubljana, Beethovnova 9.

Avtomobile
kolesa, motorje
pnevmatiko vseh vrst
olie, bencin
in druge potrebščine ima vedno v zalog
F. Floriančič
Ljubljana.

Do 250.000 Din
posojila išče proti dobremu obrestovanju ali na soudeležbo industrijsko podjetje. Ponudbe pod „Dobro jamstvo“ na Aloma Company
anončna družba z o. z. v Ljubljani, Kongresni trg 3./L. 4071

ZAHVALA.
Oh priliki prebriske izgube naše nepozabne soproge
in dobre mamice, gospe
Marije Tramšek, roj. Pavličič
se nam je izkazalo toliko iskrenega sočutja, da ni mogoče
izreči posamezniku naše zahvale. Zato se tem potem naj-
srčneje zahvalujemo vsem, ki so spremili drago pokojnico
na njeni zadnji poti, in vsem, ki so v slovo položili krasne
vence in šopke na njen prezgodnji grob.
Sv. Miklavž pri Ormožu, dne 25. nov. 1922.
4052 **Žalujoči ostali.**

Dne 26. t. m. ob 3. uri zjutraj je nas in našo dolino solz ostavila po dolgi, mučni
bolezni, v starosti 64 let, naša ljubljena in ljubeča mati, stara mati in tašča, gospa
MARIJA GRUDEN
lesna Industrialka v Sodražici - Vince.
Pogreb bo v torek, 28. t. m. ob 8. uri zjutraj iz Vinic na pokopališče v Sodražici.
Blag ji spomin!
Rodbini Brtoncelj in Koder.
Posebnih obvestil ne bo. 4065

Ciril Prijatelj
strokovni uradnik Kmetijske družbe
danes dne 27. novembra 1922 ob 4. uri zjutraj po dolgi in mukopolni bolezni,
previden s tolažili sv vere, v 30 letu starosti, mirno v Gospodu zaspal.
Pogreb nepozabnega pokojnika se bo vršil v torek dne 28. novembra 1922,
ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti, Dalmatinova ulica št. 1, na pokopališče k Sv. Krizu.
Bodi mu ohranjen blag spomin!
V Ljubljani, dne 27. novembra 1922.
Fran in Marija Prijatelj stari
Mica roj. Kenda soproga
Franc, Joško, Stanko, Tonček bratje
Ivanka Omahen sestra
Mihael Omahen svak
Darinka in Marija Prijatelj svakinji
Duško Omahen, Miklavžek Prijatelj nečaka
Prosi se tihega sožalja.
Mestni pogrebni zavod.

Kmetijska družba za Slovenijo
sporoča tužno vest, da je njen uradnik, strokovni adjunkt, gospod
Ciril Prijatelj
po dolgi, mučni bolezni v nedeljo ponoči preminul.
Pogreb se vrši v torek 28. novembra
ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti, Dalmatinova ulica št. 1.
4064